

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма здобуття освіти: денної

очна (денна) / заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Державне регулювання іноземного інвестування національних економік в умовах глобалізації»

здобувача Дорошенко Дар'я Сергіївна

(ПІБ здобувача)

(підпис)

Науковий керівник: д.е.н. професор Мозговий Олег Миколайович

(науковий ступінь, вчене звання, ім'я і прізвище наукового керівника) (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри д.е.н., проф. Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародна економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми

Я. М. Столярчук

«___» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О. М. Мозговий

«___» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти
Дорошенко Дар'ї Сергіївни
денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Державне регулювання іноземного інвестування національних економік в умовах глобалізації»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «09» грудня 2024 р. № 2032-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах наукових публікацій, аналітичних звітів міжнародних організацій та офіційних фінансових інституцій

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико-методичні засади державного регулювання залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації
(термін подання – до)	
Розділ 2	Аналітико-дослідницький аналіз процесів залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації
(термін подання – до)	

Об'єкт дослідження:	Процес залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації
Предмет дослідження:	Державна політика та інструменти регулювання процесів залучення іноземного інвестування в умовах глобалізації
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Обґрунтування напрямів удосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізаційних трансформацій та воєнних викликів.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити теоретичні основи залучення іноземних інвестицій в економіку країни; Дослідити державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації; Дослідити міжнародний досвід державного регулювання залучення іноземних інвестицій.
У розділі 2	Оцінити динаміку та структуру залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації; Проаналізувати ефективність державного регулювання залучення іноземних інвестицій; Розробити напрями вдосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Мозговий О.М.

(ініціали, прізвище)

«січня» 2025 р.

Завдання одержав студент

(підпис)

Дорошенко Д.С.

(ініціали, прізвище)

«січня» 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінок, 40 таблиці, 8 рисунків, список використаних джерел із 46 найменувань, додатки.

«Державне регулювання іноземного інвестування національних економік в умовах глобалізації»

Об'єктом дослідження є процес залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є державна політика та інструменти регулювання процесів залучення іноземного інвестування в умовах глобалізації.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи є обґрунтування напрямів удосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізаційних трансформацій та воєнних викликів.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити теоретичні основи залучення іноземних інвестицій в економіку країни;
- дослідити державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації;
- дослідити міжнародний досвід державного регулювання залучення іноземних інвестицій;
- оцінити динаміку та структуру залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації;
- проаналізувати ефективність державного регулювання залучення іноземних інвестицій;
- розробити напрями вдосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні.

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні наукового розуміння механізмів державного впливу на інвестиційну привабливість країни. *Методична значущість* полягає у формулюванні підходів до оцінки ефективності інституційної підтримки ПІІ. *Практична значущість* визначається розробкою конкретних пропозицій щодо удосконалення регуляторного середовища, які можуть бути використані органами державної влади, ОВА та інвестиційними агентствами.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025.

Рік захисту кваліфікаційної балаклавської роботи: 2025

Ключові слова: іноземні інвестиції; державне регулювання; інвестиційна політика; глобалізація; інституційне середовище.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
факультету Міжнародної економіки і менеджменту

Дорошенко Д.С.
(прізвище, ініціали)

на тему:

Державне регулювання іноземних інвестицій
національних економік в умовах глобалізації

1. Актуальність теми:

Державне регулювання іноземних інвестицій займається керованим регулюванням для забезпечення економічної безпеки, стабільності та розвитку національних економік, особливо в умовах глобалізації.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:

дослідженні основ, економічного державного регулювання іноземних інвестиційних процесів в умовах глобалізації.

3. Наявність самостійних розробок автора:

в роботі висвітлено освітні країни щодо державного регулювання іноземних інвестицій, сутність його ефективності.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:

Заслужує увагу висновки та рекомендації автора щодо зусиль країн по збереженню суверенітету іноземного середовища в умовах кризи в Україні.

5. Наявність недоліків:

На нашу думку, слід було б більше уваги звернути на особливості іноземних інвестицій в економіку країн в і.з. в Україні.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:

в цілому робота відповідає вимогам і може бути допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник:

Д.С.Н., проф.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

"26"

05

2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	6
1.1. Теоретичні основи залучення іноземних інвестицій в економіку країни	6
1.2. Державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації.....	12
1.3. Міжнародний досвід державного регулювання залучення іноземних інвестицій	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ... 	23
2.1. Оцінка динаміки та структури залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації.....	23
2.2. Аналіз ефективності державного регулювання залучення іноземних інвестицій	38
2.3. Напрями вдосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні.....	46
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації та міжнародної економічної взаємозалежності прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють ключову роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку національних економік, зокрема й України. Вони сприяють модернізації виробничої інфраструктури, впровадженню інновацій, створенню робочих місць та розширенню експортного потенціалу. Проте ефективне залучення ПІІ значною мірою залежить від державної політики, якості регуляторного середовища та наявності цілісної інституційної підтримки. В умовах воєнного стану, руйнації економічних зв'язків і трансформації глобальних ланцюгів вартості актуальність питання державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні значно зросла.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Питання залучення та ефективного використання ПІІ знайшли широке відображення у працях сучасних дослідників. У роботі Карачиної Н.П., Семцова В.М. та Терещенка В.Е. обґрунтовано сутність іноземних інвестицій у системі соціально-економічних відносин та їх роль у підвищенні конкурентоспроможності економіки [1]. Покальчук М.Ю., Марачук А.В. та Шулепова О.О. акцентують увагу на правових викликах залучення ПІІ в умовах воєнного стану, підкреслюючи недосконалість правового механізму гарантій для інвесторів [3]. У дослідженні Редька К.Ю., Гарника О.А. та Лук'янихіна В.О. проаналізовано взаємозв'язок між інноваційним потенціалом і привабливістю для іноземного капіталу, що є особливо актуальним для України в контексті післявоєнного відновлення [8]. Забарна Е.М. розглядає інноваційні інвестиції як інструмент сталого розвитку регіонів [9], а Поліщук Н.В. та Янішевські Б.С. пропонують концептуальні підходи до підвищення ефективності залучення ПІІ шляхом зміни регуляторної парадигми [11]. Міжнародну перспективу забезпечує праця Jaber S., яка аналізує роль міжнародних агентств гарантування інвестицій у контексті глобальної конкуренції за капітал [22]. Також,

Гринчук Т. ґрунтовно досліджує чинники, що впливають на притік ПІІ в українську економіку, підкреслюючи вплив регіональної політики та інституційної спроможності [40].

Метою дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізаційних трансформацій та воєнних викликів.

Для досягнення мети, було вирішено такі завдання:

- дослідити теоретичні основи залучення іноземних інвестицій в економіку країни;
- дослідити державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації;
- дослідити міжнародний досвід державного регулювання залучення іноземних інвестицій;
- оцінити динаміку та структуру залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації;
- проаналізувати ефективність державного регулювання залучення іноземних інвестицій;
- розробити напрями вдосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні.

Об'єктом дослідження є процес залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є державна політика та інструменти регулювання процесів залучення іноземного інвестування в умовах глобалізації.

У процесі виконання дослідження використано комплекс **методів**: структурно-логічний аналіз, порівняльно-правовий метод, статистичний метод, графічний метод візуалізації динаміки ПІІ, а також SWOT-аналіз – для виявлення сильних і слабких сторін інвестиційної політики України та можливостей її адаптації до сучасних викликів.

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні наукового розуміння механізмів державного впливу на інвестиційну привабливість країни.

Методична значущість полягає у формулюванні підходів до оцінки ефективності інституційної підтримки ПП. **Практична значущість** визначається розробкою конкретних пропозицій щодо удосконалення регуляторного середовища, які можуть бути використані органами державної влади, ОВА та інвестиційними агентствами.

Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, звіти НБУ, матеріали UkraineInvest, документи міжнародних фінансових організацій (ЄБРР, МФК, Світовий банк), наукові статті українських та зарубіжних дослідників, нормативно-правові акти у сфері інвестування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1 Теоретичні основи залучення іноземних інвестицій в економіку країни

Іноземні інвестиції є ключовим фактором економічного розвитку країн, оскільки забезпечують додаткове фінансування, передові технології та управлінський досвід. Вони поділяються на три основні категорії: прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції (ПІІ) та інші форми інвестування. Прямі інвестиції передбачають придбання контрольного пакета акцій або створення підприємств у приймаючій країні, що забезпечує довгостроковий вплив на економіку [1]. Портфельні інвестиції спрямовані на купівлю цінних паперів без права контролю над компаніями, що робить їх більш ліквідними, але менш стабільними.

Аналізуючи особливості прямих іноземних інвестицій, слід зазначити їхню здатність не лише забезпечувати фінансовий капітал, а й сприяти трансферу технологій та підвищенню продуктивності праці в приймаючій країні. ПІІ зазвичай здійснюються транснаціональними корпораціями, які прагнуть диверсифікувати виробничі процеси та отримати доступ до нових ринків. У країнах Азії ПІІ стали основним рушієм економічного зростання, сприяючи створенню нових робочих місць і розвитку місцевих підприємств [2]. Такі інвестиції можуть формувати позитивні екстерналії для національної економіки у вигляді покращення інфраструктури та підвищення рівня конкуренції.

Портфельні інвестиції, незважаючи на свою ліквідність, є більш нестабільним джерелом капіталу, оскільки інвестори можуть швидко виводити кошти у разі економічних чи політичних ризиків. Вони здатні позитивно впливати

на фондовий ринок та фінансову систему, проте створюють загрозу раптового відтоку капіталу під час кризових ситуацій [3]. Інші види іноземних інвестицій включають інструменти кредитування, прямі позики та реінвестовані доходи, які можуть відігравати важливу роль у довгостроковому фінансуванні підприємств і державних проектів. Ефективне регулювання та диверсифікація джерел капіталу є необхідними умовами для забезпечення стійкості національної економіки.

Іноземні інвестиції класифікуються за різними критеріями, що дозволяє краще зрозуміти їхню природу та вплив на економіку. За формою виділяють прямі, портфельні та інші інвестиції, що відрізняються рівнем контролю над активами. За джерелами фінансування інвестиції поділяються на державні та приватні, кожні з яких мають свої особливості та цілі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація іноземних інвестицій

Критерій класифікації	Тип	Основні характеристики
Форма інвестицій	Прямі іноземні інвестиції (FDI)	Придбання активів із контролем чи значним впливом на управління компанією
	Портфельні інвестиції (FPI)	Вкладення у фінансові інструменти без контролю над підприємством
	Інші інвестиції	Реінвестовані прибутки, міжкорпоративні позики, кредити тощо
Джерело фінансування	Державні інвестиції	Інвестиції урядів або державних установ в інші країни
	Приватні інвестиції	Фінансування приватних компаній або фізичних осіб
Тривалість	Короткострокові (до 1 року)	Інвестиції, що мають короткий цикл обігу, часто використовуються для спекулятивних операцій
	Довгострокові (понад 1 рік)	Капіталовкладення з довготривалими цілями, зокрема будівництво, виробництво
Мотивація інвесторів	Ресурсно-орієнтовані	Спрямовані на використання природних ресурсів країни (наприклад, видобуток корисних копалин)
	Ринково-орієнтовані	Націлені на розширення ринків збуту та доступ до споживачів
	Ефективнісно-орієнтовані	Орієнтовані на підвищення ефективності виробництва та зниження витрат

Джерело: складено автором на основі [4;5]

За тривалістю інвестиції можуть бути короткостроковими або довгостроковими, що визначає їхній вплив на економічне зростання. За мотивацією

інвесторів розрізняють ресурсно-орієнтовані, ринково-орієнтовані та ефективнісно-орієнтовані вкладення. Така класифікація дозволяє урядам і компаніям розробляти ефективні стратегії залучення капіталу та управління ризиками.

Залучення іноземного капіталу є ключовим фактором економічного зростання, оскільки воно забезпечує приплив фінансових ресурсів, сприяє модернізації виробництва та зміцненню економічної стабільності. Країни з активним залученням іноземних інвестицій демонструють вищі темпи економічного розвитку завдяки впровадженню новітніх технологій, створенню робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародних ринках [6].

Неконтрольований приплив іноземного капіталу може мати негативні наслідки, такі як посилення залежності від зовнішніх фінансових потоків або загроза економічної нестабільності через масовий відтік інвестицій у періоди криз. Ризики консервації сировинної спрямованості економіки через концентрацію інвестицій у певних галузях, що може уповільнити розвиток високотехнологічного сектору [7]. Ефективне управління іноземними інвестиціями є критично важливим для досягнення сталого економічного розвитку.

Інвестиції відіграють визначальну роль у зростанні ВВП, оскільки сприяють розширенню виробництва, модернізації інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності економіки. Країни, які активно залучають інвестиції, демонструють вищі темпи економічного розвитку та покращення добробуту населення. Інноваційні інвестиції сприяють підвищенню продуктивності праці, що на пряму корелює зі збільшенням ВВП. У країнах ЄС підтверджено тісний зв'язок між рівнем витрат на наукові дослідження та реальним економічним зростанням, що вказує на необхідність державної підтримки таких вкладень [8].

Окрім зростання ВВП, інвестиції мають значний вплив на зайнятість і розвиток інновацій. Вкладення в науково-дослідницьку діяльність створюють робочі місця у високотехнологічних секторах, що сприяє зниженню рівня безробіття та підвищенню кваліфікації працівників. Країни з високим рівнем

інвестицій у технології демонструють не лише стабільний економічний розвиток, але й підвищену адаптивність до глобальних змін [9]. Взаємозв'язок інвестицій із макроекономічними показниками є критично важливим для розробки ефективної економічної політики, орієнтованої на сталий розвиток та інновації.

Залучення іноземних інвестицій залежить від ряду ключових факторів, серед яких особливе значення мають політична стабільність, інституційна спроможність, розвиток ринкової інфраструктури та інвестиційний клімат. Політична стабільність та прозорі державні інституції сприяють зниженню ризиків для інвесторів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Фактори залучення іноземних інвестицій

Фактор	Опис	Вплив на інвестиції
Політична стабільність	Наявність передбачуваного політичного середовища, відсутність соціальних конфліктів, стабільність уряду.	Стабільне політичне середовище підвищує довіру інвесторів і зменшує ризики.
Інституційна спроможність	Ефективність державних установ, прозорість управління, якість регуляторної політики.	Інституційна спроможність сприяє зниженню трансакційних витрат і бюрократії.
Рівень розвитку ринкової інфраструктури	Розвинена логістика, фінансові установи, доступність комунікаційних технологій.	Розвинена ринкова інфраструктура знижує витрати на ведення бізнесу та сприяє швидкій реалізації проєктів.
Інвестиційний клімат: рівень корупції	Рівень хабарництва, незалежність судової системи, наявність механізмів боротьби з корупцією.	Високий рівень корупції відлякує інвесторів, тоді як антикорупційні заходи створюють сприятливий клімат.
Інвестиційний клімат: податкова система	Ставки оподаткування, пільги для інвесторів, прозорість податкових процедур.	Сприятлива податкова політика стимулює інвесторів, а непрозорі податкові системи можуть викликати відтік капіталу.
Інвестиційний клімат: правове забезпечення	Гарантії прав власності, ефективність правозастосування, наявність міжнародних угод про захист інвестицій.	Сильна правова система забезпечує захист інвесторів і мінімізує ризики експропріації.

Джерело: складено автором на основі [10;11]

Важливим аспектом також є розвинена ринкова інфраструктура, яка дозволяє швидко реалізовувати інвестиційні проєкти. Ключовими складовими інвестиційного клімату є рівень корупції, податковий режим та правове забезпечення. Висока корупція та нестабільність податкової системи можуть

суттєво знизити інтерес інвесторів до країни. Сильна правова система з гарантіями захисту прав власності значно підвищує привабливість країни для іноземних капіталовкладень. Отже, державна політика, спрямована на створення прозорого, стабільного та передбачуваного середовища для інвесторів, є вирішальним чинником для залучення іноземного капіталу.

Теоретичні підходи до дослідження залучення інвестицій охоплюють широкий спектр економічних концепцій, які допомагають пояснити мотиви та механізми руху капіталу. Класичні економічні теорії, зокрема теорія порівняльних переваг, визначають ключові фактори міжнародного розподілу праці, що впливають на потоки інвестицій (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Теоретичні підходи до дослідження залучення інвестицій

Теоретичний підхід	Основні положення	Значення для інвестиційної політики
Теорія порівняльних переваг	Країни повинні спеціалізуватися на виробництві тих товарів, у яких вони мають відносні переваги, що стимулює приплив капіталу.	Сприяє відкритості ринків та формуванню міжнародної кооперації, що забезпечує стабільний приплив іноземного капіталу.
Неокласична теорія	Інвестиції є функцією капіталу, праці та технологій, а їх оптимальний розподіл підвищує ефективність економіки.	Визначає необхідність створення сприятливого бізнес-середовища через лібералізацію ринку та мінімізацію державного втручання.
Інституційні теорії	Розвиток інститутів та правових норм є ключовим фактором для залучення інвестицій, що забезпечує захист прав власності та стабільність ринку.	Наголошує на важливості правових та інституційних реформ для підвищення інвестиційної привабливості країни.
Синергетична теорія	Інвестиційний процес розглядається як багаторівнева система, що розвивається під впливом економічних, політичних та соціальних факторів.	Забезпечує адаптацію інвестиційних стратегій до мінливого макроекономічного середовища та впровадження інновацій.
Теорія відповідального інвестування	Фокус на соціальну відповідальність інвесторів, що передбачає сталий розвиток та довгострокову ефективність капіталовкладень.	Розвиває концепцію ESG-інвестування, що передбачає довгострокову екологічну та соціальну стійкість капіталовкладень.

Джерело: складено автором на основі [12;13;14;15]

Неокласична теорія підкреслює раціональний розподіл ресурсів та ефективність ринкового механізму. Інституційні підходи наголошують на важливості правових, соціальних та політичних умов для інвесторів, особливо в

країнах, що розвиваються. Синергетична теорія акцентує увагу на динамічному характері інвестиційного середовища та необхідності адаптації стратегій до мінливих макроекономічних умов.

Теорія відповідального інвестування підкреслює важливість екологічної та соціальної стійкості інвестиційних рішень. Отже, сучасні дослідження інвестиційної привабливості потребують комплексного підходу, який враховує як ринкові, так і інституційні чинники.

Міжнародний рух капіталу є фундаментальним фактором формування глобальної конкурентоспроможності, оскільки визначає фінансову стійкість економік та їхню здатність інтегруватися у світові виробничі ланцюги. Сучасні тенденції показують, що потоки прямих іноземних інвестицій (FDI) суттєво впливають на розподіл виробничих ресурсів, сприяючи економічному зростанню та розвитку інноваційних секторів [16].

Конкурентоспроможність країн значною мірою залежить від їхньої здатності залучати міжнародний капітал та використовувати його для підвищення продуктивності праці, створення стратегічних партнерств та розвитку експортно орієнтованих галузей. У сучасних умовах глобалізації країни, що розвиваються, стикаються з викликами у вигляді зростання трансакційних ризиків і нестабільності фінансових ринків, що потребує посиленої державної політики з управління інвестиційними потоками.

Теоретичні основи залучення іноземних інвестицій базуються на класичних економічних концепціях, які пояснюють мотиви та механізми міжнародного руху капіталу. Неокласична теорія розглядає інвестиції як функцію капіталу, праці та технологій, де їхній ефективний розподіл забезпечує економічне зростання. Інституційний підхід наголошує на важливості правової системи, прозорості регулювання та інвестиційного клімату для залучення капіталу. Залучення іноземних інвестицій є складним процесом, який залежить від макроекономічних умов, регуляторної політики та інституційної спроможності держави. Поєднання ринкових механізмів та державного регулювання створює оптимальні умови для залучення капіталу та його ефективного використання.

1.2 Державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації

Державне регулювання інвестиційних процесів має на меті забезпечення стабільного економічного зростання, створення сприятливого інвестиційного клімату та збалансований розвиток галузей економіки. Одним із ключових завдань є формування правових та інституційних механізмів для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, що сприяє довгостроковій фінансовій стабільності та розвитку стратегічних секторів економіки. Важливу роль відіграє державна підтримка соціальних інвестицій, що забезпечує стаке зростання та покращення якості життя населення [17].

Серед головних інструментів державного регулювання інвестиційних процесів є податкові стимули, субсидії, державні гарантії та фінансові механізми, які сприяють залученню приватного капіталу до стратегічних галузей. Важливим аспектом є контроль ефективності інвестованих коштів та відповідність інвестиційних програм державним пріоритетам, що дозволяє уникнути неефективного використання ресурсів [17]. Державне регулювання інвестицій є багатовекторним механізмом, спрямованим на стимулювання економічного розвитку, зниження інвестиційних ризиків та створення умов для сталого розвитку національної економіки.

Основні напрямки політики залучення інвестицій включають створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання прямих іноземних інвестицій та розширення державних гарантій для інвесторів. Економічна стабілізація, розвиток інноваційних секторів, спрощення регуляторних процедур та податкові стимули є ключовими заходами, що сприяють залученню капіталу [18]. Активну роль відіграють інвестиційні ради та регіональні адміністрації, що працюють над локальним залученням інвесторів та сприяють розвитку інфраструктури.

Інструменти державного регулювання іноземних інвестицій відіграють критичну роль у залученні капіталу та формуванні сприятливого інвестиційного

середовища. Податкові пільги та фінансові стимули є ефективними механізмами, що дозволяють знизити витрати інвесторів та стимулювати розвиток стратегічних секторів економіки (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Інструменти державного регулювання іноземних інвестицій

Інструмент	Опис	Вплив на інвестиції
Податкові пільги	Зниження або скасування податків для іноземних інвесторів у певних секторах або регіонах.	Стимулюють залучення капіталу, особливо у стратегічно важливі галузі економіки.
Фінансові стимули	Надання субсидій, грантів та кредитів з низькими відсотковими ставками для підтримки інвестиційної діяльності.	Сприяють збільшенню конкурентоспроможності національної економіки та розвитку підприємництва.
Державні гарантії	Гарантування державою безпеки інвестицій, компенсацій у разі форс-мажорних обставин.	Зменшують ризики інвесторів, роблять країну більш привабливою для довгострокових вкладень.
Спеціальні економічні зони (СЕЗ)	Території з пільговими умовами для ведення бізнесу, включаючи зниження податкового навантаження та спрощені митні процедури.	Сприяють притоку іноземного капіталу та розвитку експортоорієнтованого виробництва.
Індустріальні парки	Створення спеціалізованих індустріальних зон з готовою інфраструктурою для розвитку виробничих підприємств.	Полегшують доступ до інфраструктури та знижують стартові витрати для інвесторів.
Адміністративні бар'єри	Обмежувальні заходи, такі як квоти, бюрократичні вимоги та складні дозвільні процедури.	Можуть уповільнювати приплив інвестицій через додаткові витрати та час на узгодження процедур.
Ліцензування	Встановлення вимог до інвесторів через отримання спеціальних ліцензій для діяльності у певних секторах.	Контролюють відповідність інвестицій національним інтересам, але можуть ускладнювати процес входження на ринок.

Джерело: складено автором на основі [17;18]

Спеціальні економічні зони та індустріальні парки сприяють розвитку інфраструктури та залученню високотехнологічних інвесторів. Адміністративні бар'єри та ліцензування можуть як сприяти впорядкуванню інвестування, так і створювати перешкоди для входу капіталу. Успішна інвестиційна політика передбачає баланс між стимулюванням та контролем, що дозволяє забезпечити довгострокову стабільність економіки.

Основою нормативно-правової бази залучення інвестицій є національні законодавчі акти, міжнародні угоди та регуляторні механізми, що забезпечують сприятливі умови для інвесторів. У багатьох країнах діють спеціальні закони про іноземні інвестиції, що встановлюють правові гарантії, податкові пільги та механізми державної підтримки. У країнах ЄС діє Закон про захист інвестицій, що регулює правові аспекти ведення бізнесу іноземними компаніями та забезпечує вирішення спорів між державами та інвесторами [19].

Співвідношення між національним та міжнародним законодавством визначається через двосторонні інвестиційні угоди та багатосторонні договори, такі як Вашингтонська конвенція 1965 року. Багато країн використовують міжнародні правові стандарти для гармонізації національних норм, що спрощує процес залучення капіталу та зменшує юридичні ризики для інвесторів. Захист прав інвесторів передбачає використання інвестиційного арбітражу, національних судів та механізмів медіації, що допомагають запобігати конфліктам між державами та бізнесом. Багато країн адаптують національне законодавство до міжнародних стандартів, проте збереження незалежності судової системи та прозорість правозастосування залишаються важливими викликами. Розвиток інституційного середовища та інтеграція альтернативних механізмів врегулювання спорів сприяють формуванню ефективної інвестиційної політики.

Глобальні фінансові потоки відіграють ключову роль у розвитку світової економіки, сприяючи розподілу капіталу між країнами та підтримці макроекономічної стабільності. В періоди економічних криз та глобальних потрясінь, динаміка міжнародних інвестицій змінюється, що впливає на стратегії розвитку як розвинених, так і країн, що розвиваються. Важливим аспектом є напрямки інвестиційних потоків, які в умовах глобалізації концентруються у високотехнологічних секторах та інфраструктурних проектах, створюючи нові можливості для економічного зростання.

Транснаціональні корпорації є основними гравцями у міжнародному інвестуванні, забезпечуючи більшу частину прямих іноземних інвестицій та сприяючи технологічному розвитку приймаючих країн. Вони відіграють важливу

роль у формуванні міжнародних ланцюгів створення доданої вартості, що значно підвищує ефективність глобального виробництва [20]. Їхня діяльність може також супроводжуватися негативними зовнішніми ефектами, такими як витіснення місцевих компаній з ринку або перерозподіл прибутків на користь материнських компаній у країнах з більш сприятливими податковими режимами.

Вплив ТНК на економіку приймаючих країн є неоднозначним і залежить від політики регулювання їхньої діяльності. З одного боку, вони сприяють створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та передачі передових технологій. З іншого боку, недостатнє державне регулювання може призводити до монополізації окремих секторів економіки, виведення капіталу за межі країни та зростання залежності від зовнішніх інвесторів. Отже, ефективна державна політика щодо іноземного капіталу має балансувати між стимулюванням притоку інвестицій та захистом національних економічних інтересів.

Державне регулювання інвестиційних процесів в умовах глобалізації передбачає адаптацію економічної політики до динамічних змін світових ринків, посилення інституційного потенціалу та розробку гнучких механізмів стимулювання капіталовкладень. Одним із ключових викликів є баланс між лібералізацією інвестиційного середовища та забезпеченням економічної безпеки, що вимагає ефективного правового регулювання та впровадження міжнародних стандартів. В умовах глобалізації особливе значення набуває співпраця з міжнародними фінансовими інституціями та інтеграція інвестиційної політики у світові економічні процеси, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність національних економік та мінімізувати ризики економічної нестабільності.

1.3 Міжнародний досвід державного регулювання залучення іноземних інвестицій

США традиційно займають провідні позиції у залученні іноземних інвестицій завдяки сприятливому діловому клімату та ефективній політиці захисту інвесторів. Законодавче регулювання включає Акт про модернізацію огляду ризиків іноземних інвестицій (FIRRMA, 2018), який розширює повноваження Комітету з іноземних інвестицій США (CFIUS) щодо перевірки транзакцій на предмет загроз національній безпеці. США намагається підтримувати баланс між відкритістю ринку та контролем над критично важливими галузями, зокрема високотехнологічним сектором та інфраструктурними проєктами.

Важливу роль у залученні та підтримці інвесторів відіграють державні агенції, такі як Офіс торговельного представника США (USTR), Агентство з торгівлі та розвитку США (USTDA) та Корпорація фінансування міжнародного розвитку (DFC). Ці установи займаються сприянням іноземним інвестиціям, підтримкою експорту та фінансуванням інфраструктурних проєктів, що сприяє інтеграції американських компаній у глобальні ринки [21]. На регіональному рівні діють економічні зони та бізнес-інкубатори, які пропонують податкові стимули та пільгове фінансування для інвесторів.

В США приділяють правовому захисту інвесторів та механізмам вирішення спорів. Національні суди зазвичай не переглядають рішення уряду щодо обмеження іноземних інвестицій на підставі загроз національній безпеці, що може створювати додаткові ризики для інвесторів [22]. Система інвестиційного арбітражу, а також численні двосторонні інвестиційні угоди (знижують ці ризики, дозволяючи міжнародним інвесторам захищати свої права на глобальному рівні. Політика США щодо іноземних інвестицій поєднує стимулювання капіталу, регуляторний контроль та інституційну підтримку, створюючи одну з найбільш конкурентоспроможних інвестиційних екосистем у світі.

Європейський Союз (ЄС) має єдину інвестиційну політику, що базується на принципах відкритого ринку, правового захисту інвесторів та регуляторного контролю. Лісабонський договір 2009 року надав ЄС ексклюзивні повноваження у сфері зовнішніх інвестицій, що дозволило розробити єдину систему регулювання прямих іноземних інвестицій [23]. Економічна інтеграція не усуває регіональних відмінностей, і кожна країна ЄС зберігає певний рівень автономії в питаннях регулювання іноземного капіталу.

Регіональні особливості інвестиційної політики в ЄС визначаються рівнем економічного розвитку, макроекономічною стабільністю та державними стратегіями підтримки інвестицій. Німеччина, Франція та Ірландія є лідерами за обсягами залучених інвестицій, тоді як Іспанія, Польща та Бельгія демонструють змінну динаміку притоку капіталу через внутрішньополітичні та фіскальні виклики. Основними факторами, що впливають на інвестиційний клімат у регіонах ЄС, є рівень державного боргу, політична стабільність та структурні реформи у фінансовому секторі.

Для забезпечення рівномірного розвитку інвестиційної політики ЄС запровадив механізм скринінгу іноземних інвестицій, який дозволяє контролювати капіталовкладення у стратегічно важливі галузі, зокрема енергетику, оборону та цифрові технології. Окремі держави-члени мають власні системи перевірки інвестицій, що може створювати додаткові бар'єри для зовнішніх інвесторів. Таким чином, хоча ЄС прагне до уніфікації інвестиційної політики, регіональні особливості та національні інтереси залишаються ключовими чинниками у формуванні стратегій залучення капіталу.

Японія та Південна Корея є прикладами країн, які успішно використовують технологічні кластери як драйвери залучення інвестицій, стимулюючи економічне зростання та інноваційний розвиток. В обох країнах кластери формуються за активної участі урядів, які розробляють комплексні стратегії підтримки наукоємних галузей, таких як електроніка, робототехніка та біотехнології. У Японії механізми державної підтримки включають фінансові стимули, інвестиційні пільги

та податкові послаблення для підприємств, що працюють у сфері досліджень і розробок, що робить країну одним із лідерів за рівнем технологічних інновацій [24].

Південна Корея, реалізувала успішну кластерну політику в галузі напівпровідників, автомобілебудування та штучного інтелекту, що сприяло перетворенню країни на глобального лідера в цих сферах. Політика уряду передбачала інтенсивні інвестиції в інфраструктуру, підтримку наукових досліджень та стимулювання міжнародного партнерства. Одним із найбільш вдалих прикладів є «Смарт-кластери» у Сеулі та Інчхоні, де інтегровані наукові парки, стартапи та великі корпорації, такі як Samsung і Hyundai.

Досвід Японії та Південної Кореї демонструє, що поєднання державної політики підтримки технологічних кластерів із активною участю приватного сектору є ключовим фактором успішного залучення іноземних інвестицій. Ці країни вдало використовують інноваційні екосистеми для залучення передових технологій і капіталу, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними у глобальному середовищі. Розвиток кластерних ініціатив та стимулювання інвестицій у R&D можуть бути ефективною моделлю для інших країн, які прагнуть інтегруватися у високотехнологічну світову економіку.

Китай є одним із найуспішніших прикладів державного регулювання іноземних інвестицій, що поєднує експортно-орієнтовану модель розвитку з активним залученням транснаціональних корпорацій. Починаючи з реформ 1980-х років, країна впровадила комплексні механізми підтримки інвесторів, включаючи створення спеціальних економічних зон, які пропонують податкові пільги та спрощені митні процедури. Така стратегія сприяла масовому залученню іноземного капіталу у виробничий сектор, що перетворило Китай на глобальний промисловий центр.

Важливою складовою політики Китаю є державний контроль за інвестиціями у стратегічні сектори, зокрема енергетику, телекомунікації та високі технології. Регуляторні органи, такі як Міністерство комерції КНР та Державна комісія з розвитку і реформ, здійснюють ретельний аналіз інвестицій, оцінюючи їхній вплив на національну безпеку та економічний розвиток. Уряд активно

стимулює експорт продукції з високою доданою вартістю, що зміцнює позиції країни у світовій торгівлі [25].

Китай також активно просуває стратегію «Один пояс, один шлях», яка спрямована на розширення міжнародної присутності китайських компаній та стимулювання двосторонніх інвестиційних потоків. Це дозволяє країні не лише залучати іноземний капітал, а й активно інвестувати за кордоном, розширюючи вплив китайських компаній на глобальних ринках. Китай демонструє комплексний підхід до регулювання іноземних інвестицій, поєднуючи політику відкритості для ТНК з жорстким контролем у стратегічних секторах, що сприяє сталому економічному розвитку та посиленню глобального впливу країни.

Індія реалізує стратегію економічної лібералізації, що базується на поступовому відкритті ринку для іноземних інвесторів. З моменту реформ 1991 року уряд значно спростив правила щодо залучення прямих іноземних інвестицій, запровадивши податкові стимули та спрощену реєстрацію підприємств у ключових секторах, таких як ІТ, фінанси та виробництво. Попри активне залучення інвесторів, Індія стикається з викликами у вигляді бюрократичних перешкод та складного податкового регулювання.

Бразилія зосереджує свою політику іноземного інвестування на державній підтримці стратегічних галузей, таких як енергетика, сільське господарство та видобувна промисловість. Значну роль у залученні іноземних інвестицій відіграє Національний банк економічного і соціального розвитку (BNDES), який надає фінансування великим інфраструктурним проектам та підприємствам, що сприяють інноваціям. Уряд активно залучає партнерів через двосторонні інвестиційні угоди, зокрема з Індією, що дозволяє інтегрувати країну у світову економіку. Незважаючи на позитивні результати, економічні виклики, такі як висока інфляція та політична нестабільність, можуть обмежувати інвестиційний потенціал країни.

Порівняльний аналіз показує, що ефективність регулювання інвестиційних процесів залежить від поєднання законодавчих механізмів, податкових стимулів та інституційної підтримки (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Порівняльний аналіз ефективності регулювання інвестиційних процесів

США	ЄС	Китай	Індія	Бразилія
<i>Законодавче регулювання</i>				
Жорстка система контролю через CFIUS, закон FIRRMA (2018) для перевірки іноземних інвестицій.	Єдиний механізм скринінгу іноземних інвестицій, проте країни-члени мають власні регуляторні підходи.	Державний контроль через Міністерство комерції КНР, обмеження у стратегічних секторах.	Програми лібералізації, дозвіл 100% FDI у більшості секторів.	Жорстке регулювання стратегічних секторів, участь державних банків.
<i>Податкові стимули</i>				
Податкові пільги для R&D, підтримка підприємств у стратегічних секторах.	Податкові стимули залежать від національних стратегій кожної країни.	Субсидії, податкові пільги для експортерів та високо-технологічних компаній.	Податкові пільги в рамках 'Make in India', сприятливі умови для стартапів.	Фінансова підтримка через BNDES, податкові преференції для інвесторів.
<i>Інвестиційні механізми</i>				
Фондова біржа, венчурне фінансування, державні гарантії.	Європейський інвестиційний банк, національні агенції підтримки.	СЕЗ, програми залучення ТНК, держфінансування.	Фондові ринки, інвестиційні хаби, державна підтримка інновацій.	Розвинена банківська система, інфраструктурні інвестпроекти.
<i>Захист прав інвесторів</i>				
Розвинена система судового захисту та міжнародний арбітраж.	Дотримання принципів Європейського суду, двосторонні угоди.	Сильний державний контроль, обмежена прозорість судової системи.	Реформи у судовій системі, покращення інвесторського клімату.	Відносно слабкий захист прав інвесторів, довготривалі судові процеси.
<i>Ефективність регулювання</i>				
Висока ефективність, одна з найбільш відкритих економік.	Ефективне регулювання, але з високими бюрократичними бар'єрами.	Висока ефективність, спрямована на державні пріоритети.	Помірна ефективність через бюрократичні бар'єри.	Середня ефективність через політичну нестабільність.
<i>Галузеві пріоритети</i>				
Технології, фінанси, охорона здоров'я, оборонна промисловість.	Зелена енергетика, цифрова економіка, інфраструктурні проекти.	Високі технології, енергетика, виробництво, інфраструктура.	ІТ, фармацевтика, виробництво, фінансові технології.	Агробізнес, видобувна промисловість, енергетика.

Джерело: складено автором на основі [21;22;23;24;25]

США та ЄС демонструють високу ефективність завдяки відкритим ринкам та правовому захисту інвесторів, тоді як Китай і Бразилія орієнтовані на державний контроль та підтримку стратегічних галузей. Індія активно залучає інвесторів через програми лібералізації, але стикається з бюрократичними бар'єрами. Отже, оптимальна модель регулювання іноземних інвестицій залежить від національних пріоритетів та рівня економічного розвитку країни.

Україна активно працює над реформуванням системи регулювання іноземних інвестицій, наближаючи її до європейських стандартів. Основними викликами залишаються бюрократичні бар'єри, політична нестабільність та відсутність ефективних гарантій для інвесторів. На відміну від розвинених країн, де діють централізовані інституції з підтримки інвестицій, в Україні регулювання здійснюється переважно через законодавчі норми, що не завжди забезпечує стабільність інвесторів [26]. Європейський Союз має розвинену систему державної підтримки інвесторів через спеціалізовані фінансові установи, тоді як в Україні такі механізми лише частково працюють або перебувають на стадії впровадження.

На фоні воєнного конфлікту та макроекономічної нестабільності відтік іноземного капіталу з України значно перевищує приплив нових інвестицій. Одним із основних бар'єрів для інвесторів залишається відсутність дієвих механізмів гарантій та врегулювання суперечок, що відрізняє Україну від розвинених країн. Разом із тим, перспективи для покращення інвестиційного клімату є: реформи податкового регулювання, децентралізація процесів залучення інвестицій та адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів здатні підвищити привабливість України для іноземних інвесторів.

Адаптація міжнародного досвіду у сфері інвестиційної політики є ключовим напрямом реформування економіки України. Необхідно посилити інституційну підтримку інвесторів, запровадити ефективні механізми захисту їхніх прав та покращити податкове регулювання. Досвід ЄС свідчить про ефективність міжурядових фінансово-інвестиційних інститутів, які сприяють залученню інвестицій через інноваційні механізми фінансування. В Україні ж акцент досі робиться на нормативно-правовому регулюванні, що потребує розширення за

рахунок державних і приватних інвестиційних фондів для створення стабільного фінансового середовища.

Для покращення інвестиційного клімату необхідно реформувати податкову систему, спростити реєстраційні процедури для іноземних компаній та впровадити більш прозорі механізми вирішення спорів. Одним із перспективних напрямів розвитку є адаптація європейських практик залучення прямих іноземних інвестицій у високотехнологічні сектори та інфраструктурні проєкти. Важливим елементом є розвиток державно-приватного партнерства для фінансування стратегічних галузей, таких як енергетика, транспорт та цифрова економіка. Запровадження комплексного підходу до регулювання інвестицій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Міжнародний досвід державного регулювання іноземних інвестицій демонструє баланс між стимулюванням залучення капіталу та захистом національних інтересів. Розвинені країни, такі як США та ЄС, запроваджують скринінгові механізми та податкові стимули, щоб залучити якісні інвестиції без загрози економічній безпеці. Країни, що розвиваються, включаючи Китай та Індію, застосовують цільові державні програми та створюють спеціальні економічні зони для стимулювання інвестицій у стратегічні сектори. Ефективність регулювання залежить від гнучкості законодавства, доступності інвестиційних інструментів та рівня гарантій для інвесторів, що визначає довгострокову стійкість економіки кожної країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1 Оцінка динаміки та структури залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації

У період 2015–2024 років глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) зазнали значних коливань під впливом економічних, геополітичних та технологічних факторів. Після зростання в 2015, 2019 та 2021 роках, обсяги ПІІ суттєво знизилися у 2020 році через пандемію COVID-19. У 2023 році ПІІ скоротилися на 2%, до 1,3 трлн дол. США, під час економічного сповільнення та зростання геополітичної напруженості. У 2024 році, за даними UNCTAD, глобальні ПІІ зменшилися на 8% (без урахування фінансових потоків через європейські транзитні економіки), досягнувши 1,4 трлн дол. США, що свідчить про нестабільність інвестиційного середовища [42].

Значущим трендом стало зростання інвестицій у країни Глобального Півдня. У 2023 році ці країни залучили 525 млрд дол. США ПІІ, перевищивши обсяги, спрямовані до розвинених економік. Це свідчить про зміну інвестиційних пріоритетів на користь регіонів з високим демографічним потенціалом та ресурсною базою, попри традиційні ризики, пов'язані з політичною нестабільністю та правовими системами [43].

У структурі ПІІ спостерігається зменшення обсягів фінансування проектів та слабке зростання нових інвестицій, тоді як злиття та поглинання залишаються стабільними. Це вказує на переорієнтацію інвесторів на менш ризиковані активи та короткострокові стратегії. Посилення геополітичної напруженості та економічна фрагментація сприяють зростанню «домашньої упередженості» інвесторів, що може обмежити обсяги ПІІ у країнах з нестабільним інституційним середовищем.

Аналіз порівняльних стратегій залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) свідчить про ефективність комплексного підходу, що поєднує інституційні стимули, галузеву спеціалізацію та інфраструктурну підтримку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Порівняння стратегій країн щодо залучення ПІІ

Країна	Основні стимули	Ключові галузі	Результат (ПІІ, млрд. дол. США)
США	Закон про зниження інфляції (IRA), Закон про чипи та науку, податкові кредити на чисту енергію, субсидії на виробництво	Відновлювана енергетика, напівпровідники, електромобілі, біотехнології	227 млрд дол. США (2023) – зростання на 96 млрд дол. США з боку Канади та 86 млрд дол. США з боку Європи
Ірландія	Ставка корпоративного податку 12,5%, податкові кредити на НДДКР, підтримка через IDA Ireland	ІКТ, фармацевтика, фінансові послуги	105 млрд дол. США (2023) – стабільно високі ПІІ
Польща	Спеціальні економічні зони (СЕЗ), податкові пільги до 15 років, підтримка інфраструктури	Автомобілебудування, електроніка, металообробка	23,3 млрд дол. США (накопичено до 2012 року); 55000 нових робочих місць
Литва	Вільні економічні зони (ВЕЗ), 0% податку на прибуток на 10 років, підтримка через Invest Lithuania	Виробництво, логістика, ІТ, біотехнології	825 млн євро (накопичено до 2023 року); >5 000 робочих місць у Клайпедській ВЕЗ
Мексика	Податкові кредити, угода USMCA, стратегія «nearshoring»	Електромобілі, напівпровідники, рідкоземельні метали	36 млрд дол. США (2023) – зростання інвестицій з боку США та Китаю
ОАЕ (Абу-Дабі)	Фінансові стимули через ADIO, «золоті візи», індустріальні кластери	Автономні системи, агротехнології, фінтех	23 млрд дол. США (2023) – зростання завдяки кластеру SAVI
Індія	Програма «Make in India», субсидії на виробництво, податкові пільги	Електроніка, фармацевтика, ІТ-послуги	70 млрд дол. США (2023) – незважаючи на 47% спад, залишається серед топ-5 за кількістю greenfield-проектів
Китай	Субсидії, спеціальні економічні зони, податкові пільги	Виробництво, високі технології, ІКТ	163 млрд дол. США (2023) – спад на 6%, але зростання greenfield-проектів на 8%

Джерело: складено автором на основі [27;28]

Загалом, ключовими детермінантами успішного залучення ПІІ є стабільна інвестиційна політика, спрямованість на експортноорієнтовані сектори та адаптація до глобальних ланцюгів доданої вартості.

У період 2010–2024 років динаміка глобальних ПІІ демонструє значні коливання, зумовлені як циклічними економічними факторами, так і структурними

змiнами. Після досягнення пікових значень у 2015 році (понад 1,8 трлн дол. США), обсяги ПІІ зазнали суттєвого зниження під впливом пандемії COVID-19, геополітичних конфліктів та зростання вартості капіталу. У 2023 році глобальні ПІІ скоротилися на 2% до 1,33 трлн дол. США, що свідчить про збереження інвестиційної невизначеності (рис. 2.1).

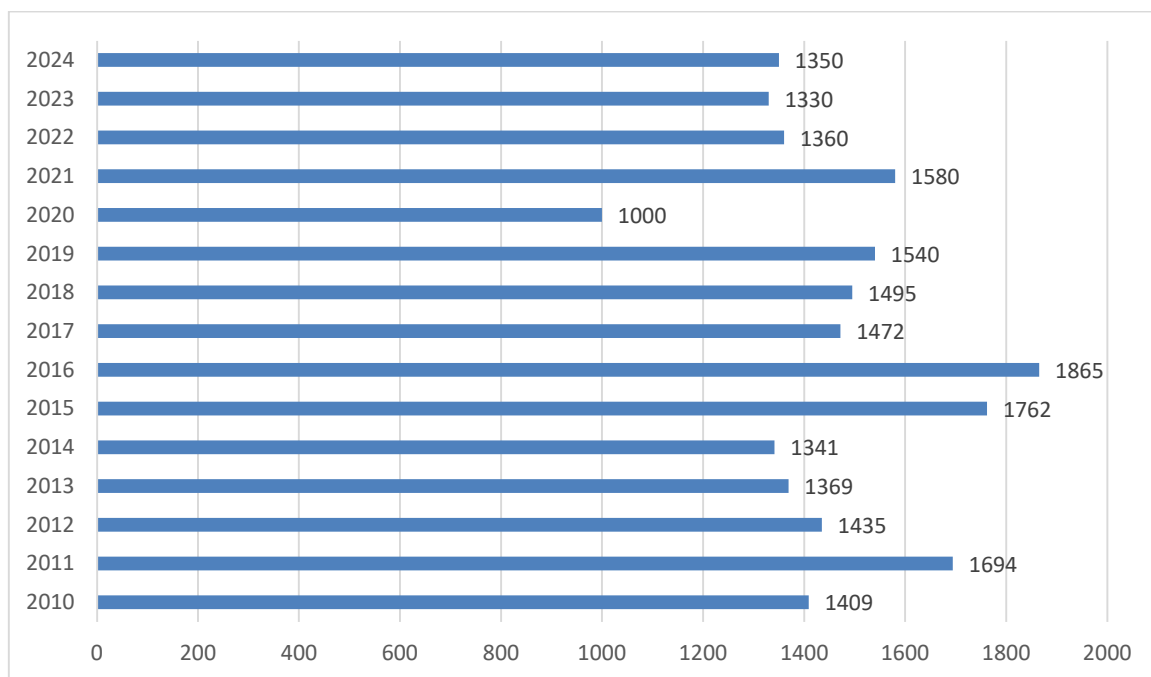

Рисунок 2.1 – Динаміка ПІІ у світі, 2010–2024 рр. (млрд дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [41]

Загалом, сучасні тенденції ПІІ відображають зміну глобального інвестиційного ландшафту, де традиційні фактори, такі як економічне зростання та рентабельність, доповнюються новими викликами, включаючи геополітичні ризики, екологічні стандарти та технологічні трансформації.

Аналізуючи дані таблиці, можна констатувати, що у 2023 році структура найбільших країн-реципієнтів прямих іноземних інвестицій демонструє концентрацію капіталу в економіках з високим рівнем інфраструктурного розвитку, диверсифікованими секторами та стабільним інституційним середовищем. США, попри скорочення інвестицій на 6%, залишаються глобальним лідером із часткою понад 23%, що підтверджує їхню ключову роль у формуванні світових фінансових потоків (табл. 2.2). Зростання ПІІ у Сінгапурі (+5%) та

Мексикі (+11%) свідчить про посилення ролі регіональних хабів у новій геоекономічній конфігурації, зумовлений переорієнтацією виробничих ланцюгів і friendshoring-тенденціями.

Таблиця 2.2 – ТОП-10 країн-реципієнтів прямих іноземних інвестицій у світі, 2023 рік

№	Країна	Обсяг ППІ (млрд дол. США)	Частка у глобальному ППІ (%)	Основні галузі інвестування	Динаміка порівняно з 2022 р. (%)
1	США	311	23,5	Виробництво, хімічна промисловість, фінанси, ІКТ	-6
2	Китай	163	12,3	Виробництво, електроніка, автомобілебудування	-13,6
3	Сінгапур	160	12,1	Фінансові послуги, логістика, цифрові технології	5
4	Гонконг (Китай)	113	8,5	Фінанси, торгівля, посередницькі послуги	-2
5	Бразилія	66	5,0	Сировинні ресурси, енергетика, зелена енергетика	-5
6	Канада	50	3,8	Енергетика, технології, інфраструктура	-3
7	Франція	42	3,2	Високі технології, фармацевтика, інфраструктура	-10
8	Німеччина	37	2,8	Машинобудування, автомобілебудування, ІТ	-4
9	Мексика	36	2,7	Автомобілебудування, електроніка, логістика	11
10	Іспанія	36	2,7	Туризм, енергетика, інфраструктура	-1

Джерело: складено автором на основі [41]

Натомість зменшення інвестицій у Китаї (-13,6%) та країнах ЄС фіксує поступову зміну векторів інвестування на тлі геополітичної напруги та перегляду глобальних стратегій транснаціональних корпорацій. У 2023 році структура іноземних інвестицій у провідних країнах світу демонструє різноманітність залежно від економічного розвитку, фінансової інфраструктури та регуляторного середовища (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Структура іноземних інвестицій за типами (ПП, портфельні, інші) у провідних країнах світу, 2023 рік

Країна	Прямі іноземні інвестиції (ПП), %	Портфельні інвестиції, %	Інші інвестиції, %	Основні характеристики та тенденції
США	40	50	10	Домінування портфельних інвестицій; зростання попиту на безпечні активи, зокрема державні облігації.
Китай	60	30	10	Зосередження на ПП; зменшення портфельних інвестицій через геополітичну напруженість.
Німеччина	55	35	10	Стабільний рівень ПП; активна участь у портфельних інвестиціях в межах ЄС.
Велика Британія	50	40	10	Висока частка портфельних інвестицій; Лондон як фінансовий центр приваблює значні капітали.
Індія	65	25	10	Зростання ПП, особливо в технологічному секторі; обмежений доступ до портфельних інвестицій.
Бразилія	60	30	10	Високий рівень ПП в аграрному та енергетичному секторах; нестабільність портфельних інвестицій.
Південна Корея	45	45	10	Баланс між ПП та портфельними інвестиціями; активна участь у високотехнологічних галузях.
Сінгапур	50	40	10	Фінансовий хаб з високим рівнем портфельних інвестицій; сприятливе регуляторне середовище.
Канада	55	35	10	Стабільний приплив ПП, особливо в енергетичному секторі; зростання портфельних інвестицій.
Австралія	50	40	10	Значні портфельні інвестиції в сировинні ресурси; стабільне середовище для ПП.

Джерело: складено автором на основі [41;42]

Розвинені економіки, такі як США та Велика Британія, мають високий рівень портфельних інвестицій завдяки розвиненим фінансовим ринкам. країни з економіками, що розвиваються, як-от Індія та Бразилія, зосереджені на залученні прямих іноземних інвестицій для підтримки економічного зростання. Ці тенденції

підкреслюють важливість адаптації інвестиційних стратегій до специфіки кожної країни та глобального економічного контексту.

Протягом 2019–2023 років частка прямих іноземних інвестицій у загальній структурі міжнародного капіталу залишалася найвищою в регіонах Африки та Азії — понад 70%, що свідчить про орієнтацію інвесторів на довгострокову участь в економіках, що розвиваються (рис. 2.1).

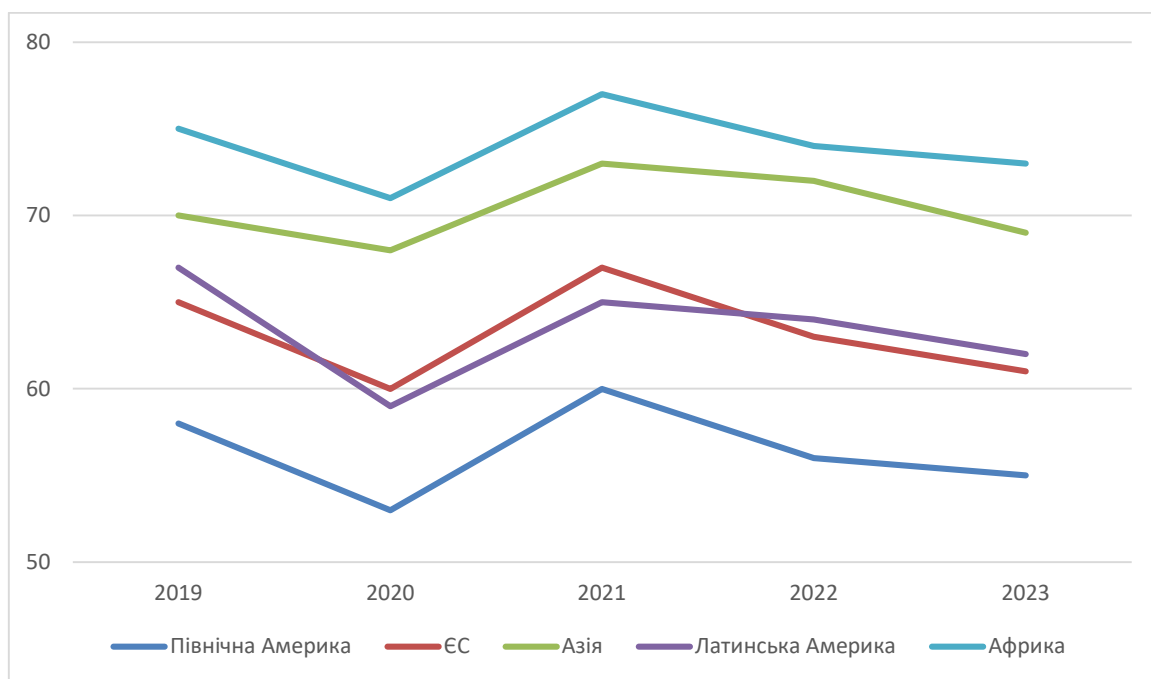

Рисунок 2.1 – Частка ПІІ у структурі загальних інвестицій по регіонах за 2019-2023 рр. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [41]

У Північній Америці та ЄС рівень ПІІ дещо нижчий — у межах 55–65%, що пов’язано з високою часткою портфельних та фінансових інструментів. Латинська Америка демонструє стабільно середні показники з частковим спадом у 2023 році, що відображає вплив політичної волатильності та зміни регіональних стратегій капіталу.

Країни-лідери за обсягом залучених прямих іноземних інвестицій у 2023 році зосередили понад 70% світового ПІІ (рис. 2.2).

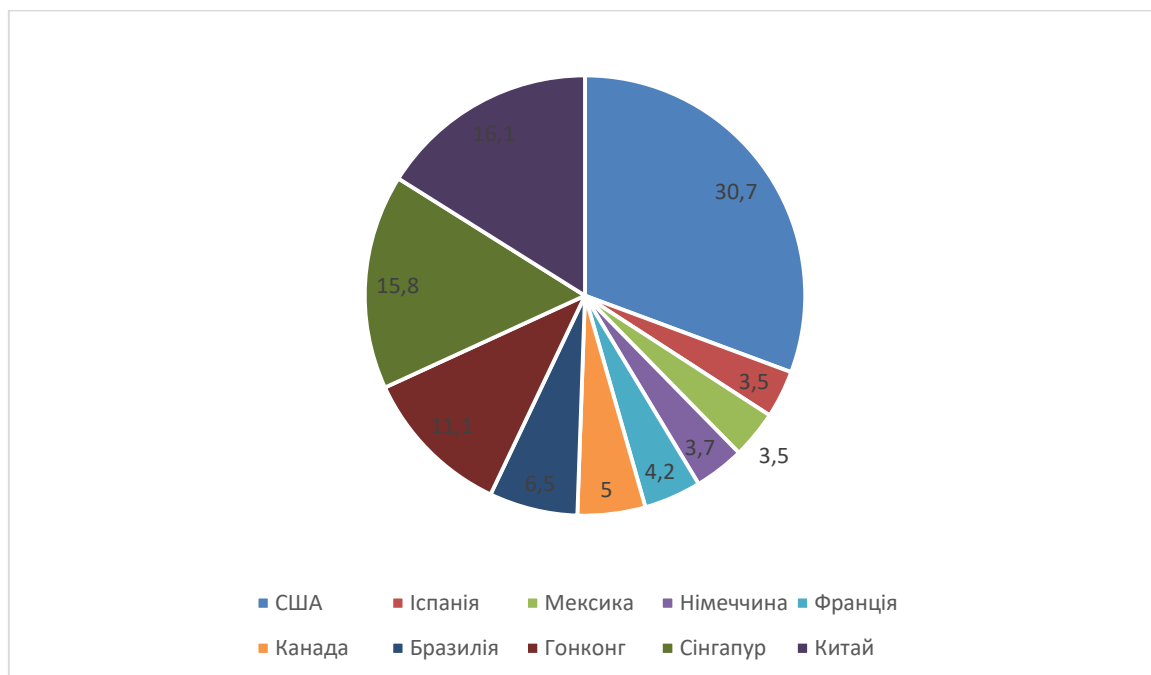

Рисунок 2.2 – Частка країн лідерів у світовому обсязі ПІІ за 2023 рік (%)

Джерело: побудовано автором на основі [30;41;42]

Домінують США (23,5%), Китай (12,3%) та Сінгапур (12,1%), що свідчить про стабільність інституційного середовища та інвестиційної інфраструктури в цих юрисдикціях. Інтерес до країн Латинської Америки (Бразилія, Мексика) і ЄС (Франція, Німеччина, Іспанія) також зберігається завдяки їхній спеціалізації у виробництві, енергетиці та високих технологіях.

Порівняльний аналіз за 2022–2023 роки свідчить про зростання частки розвинених країн у глобальних ПІІ з 29,1% до 35%, що може бути пов'язано з відновленням інвестиційної активності в цих країнах (рис. 2.3).

Частка країн, що розвиваються, зменшилася з 71,6% до 65%, що вказує на певне зниження інвестиційної привабливості або вплив глобальних економічних факторів. Найменш розвинені країни (LDCs) зафіксували незначне зростання частки у глобальних ПІІ з 2,0% до 2,4%, що свідчить про поступове підвищення інтересу інвесторів до цих країн.

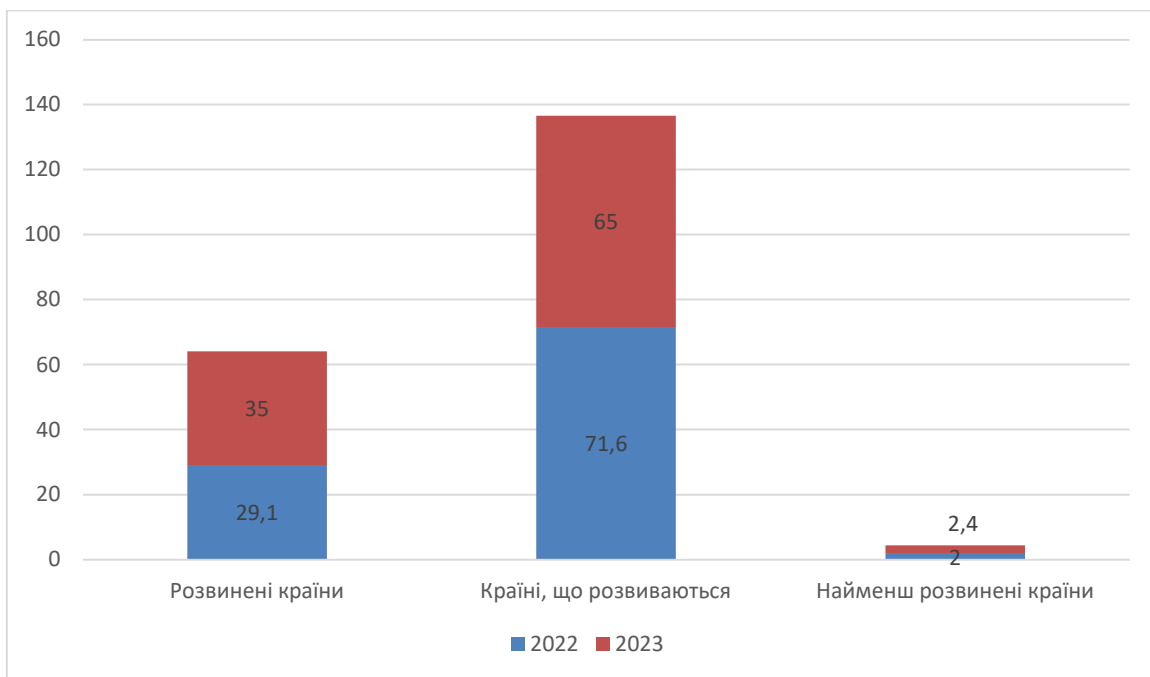

Рисунок 2.3 – Частка у глобальний ППІ за 2022-2023 рр. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [41]

Аналіз галузевої структури ПІІ у 2023 році свідчить про переорієнтацію інвестиційних потоків у бік високотехнологічних та інноваційних секторів (табл. 2.4). Зниження інвестицій у традиційні енергетичні та інфраструктурні проекти вказує на зміну пріоритетів інвесторів у напрямку «зелених» та цифрових технологій.

Таблиця 2.4 – Розподіл ПІІ у світі за секторами у 2023 році

Сектор	Обсяг ПІІ (млрд дол. США)	Частка у глобальних ПІІ (%)	Зміна до 2022 р. (%)	Основні тенденції
1	2	3	4	5
Виробництво	450	33,8	5,0	Зростання інвестицій у електроніку, автомобілебудування та хімічну промисловість.
Інформаційні технології (ІТ)	200	15,0	8,0	Активізація інвестицій у хмарні обчислення, штучний інтелект та кібербезпеку.
Енергетика	180	13,5	-2,0	Зниження інвестицій у традиційну енергетику; зростання у відновлювані джерела.
Фінансові послуги	150	11,3	-3,0	Стабільні інвестиції, зокрема у фінтех та цифрові платформи.
Телекомунікації	100	7,5	4,0	Розширення мереж 5G та інфраструктури зв'язку.
Охорона здоров'я	80	6,0	6,0	Інвестиції у біотехнології та

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
та фармацевтика				виробництво вакцин.
Інфраструктура	70	5,3	-5,0	Зменшення інвестицій у традиційні проекти; зростання у цифрову інфраструктуру.
Інші сектори	70	5,3	-1,0	Включає агропромисловість, освіту та інші галузі.
Усього	1330	100	-2,0	Загальне зниження ПІІ на фоні глобальної економічної нестабільності.

Джерело: складено автором на основі [41]

Аналіз ТОП-10 ТНК за обсягом закордонних активів у 2023 році свідчить про домінування компаній з нафтогазового та автомобільного секторів, що відображає їхню ключову роль у глобальній економіці. Лідерство Toyota Motor Corporation підкреслює значення японських корпорацій у світовому виробництві (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Топ-10 ТНК за обсягом закордонних активів за 2023 рік

№	Компанія	Країна базування	Сектор діяльності	Закордонні активи (млрд дол. США)
1	Toyota Motor Corporation	Японія	Автомобілебудування	383,4
2	Shell plc	Велика Британія	Нафтогазовий сектор	335,6
3	TotalEnergies SE	Франція	Нафтогазовий сектор	274,3
4	Deutsche Telekom AG	Німеччина	Телекомунікації	265,1
5	Volkswagen Group	Німеччина	Автомобілебудування	255,2
6	BP plc	Велика Британія	Нафтогазовий сектор	238,9
7	Stellantis NV	Нідерланди	Автомобілебудування	179,9
8	Anheuser-Busch InBev NV	Бельгія	Харчова промисловість (напої)	177,6
9	British American Tobacco	Велика Британія	Тютюнова промисловість	176,5
10	Exxon Mobil Corporation	США	Нафтогазовий сектор	176,2

Джерело: складено автором на основі [41]

Американські корпорації, зокрема Exxon Mobil, зберігають значні позиції, що свідчить про їхню глобальну експансію. Загалом, структура ТОП-10 ТНК

відображає тенденції до концентрації капіталу в енергетичному та виробничому секторах, що мають стратегічне значення для світової економіки.

У 2019–2024 роках спостерігалось стабільне зростання частки ІТ-сектору та «зелених» технологій у структурі глобальних прямих іноземних інвестицій (рис. 2.4).

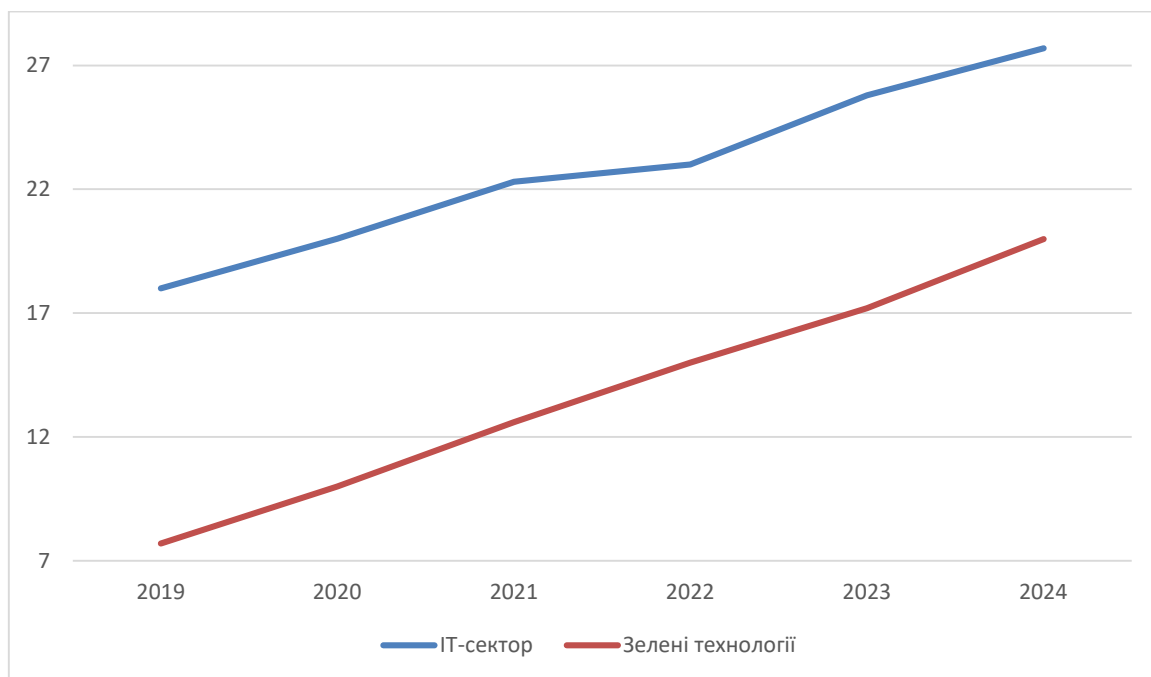

Рисунок 2.4 – Зміна частки ІТ та «Зелених» секторів у глобальних ПІІ за 2019-2024 рр. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [30;41]

Частка ІТ зросла з 18% до 28% за допомогою активного розвитку цифрових сервісів, хмарних платформ та штучного інтелекту. Паралельно, інвестиції у «зелену» енергетику, включно з ВДЕ та технологіями декарбонізації, збільшилися з 8% до 20%, що відображає глобальний перехід до сталого розвитку та ESG-орієнтованих капіталовкладень.

Аналіз таблиці свідчить про те, що країни з високими показниками конкурентоспроможності та сприятливим бізнес-кліматом, такі як Сінгапур, Швейцарія та Данія, продовжують утримувати лідерські позиції у глобальних рейтингах. Це зумовлено стабільною податковою політикою, ефективним інституційним середовищем та високим рівнем цифровізації (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Порівняння ключових країн за індексами інвестиційної привабливості за 2023 рік

Країна	Індекс конкурентоспроможності (IMD, 2023)	Індекс конкурентоспроможності (WEF, 2023)	Індекс легкості ведення бізнесу (World Bank, 2023)
Сінгапур	1	2	1
Швейцарія	2	1	36
Данія	3	10	4
Ірландія	4	24	24
Швеція	5	8	10
Нідерланди	6	4	42
Гонконг	7	3	3
Норвегія	8	11	9
Фінляндія	9	7	20
США	10	3	6

Джерело: складено автором

Високі позиції США та Ірландії вказують на їхню здатність приваблювати інвестиції завдяки розвиненій інфраструктурі та інноваційним екосистемам. Загалом, країни, що забезпечують сприятливі умови для бізнесу та інвесторів, демонструють вищу інвестиційну привабливість на глобальному рівні.

Основними бар'єрами для міжнародного інвестування у 2023–2024 роках стали посилення геополітичної фрагментації, санкційна політика, інвестиційний націоналізм та переоцінка ланцюгів постачання (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Основні виклики для ППІ у світі, 2023–2024 рр.

№	Фактор виклику	Зміст виклику	Основні прояви та наслідки	Географічна локалізація впливу
1	2	3	4	5
1	Політичні ризики	Зростання геополітичної напруженості	Військові конфлікти (Україна–РФ, Ізраїль–Газа), нестабільність у регіонах, відтік капіталу з країн з високим ризиком	Східна Європа, Близький Схід, Африка
2	Санкційна політика	Посилення обмежень щодо торгівлі та капіталу	Вторинні санкції, блокування SWIFT, заборона на постачання технологій, скорочення ППІ до РФ, Ірану, Китаю	РФ, Білорусь, Іран, частково Китай
3	Інвестиційний націоналізм	Переорієнтація політики на захист	Перевірки M&A угод, заборона інвестицій у критичну інфраструктуру	США, ЄС, Японія

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
		стратегічних галузей	іноземцями, зростання ролі нацбезпеки в політиці	
4	Friendshoring / nearshoring	Переоцінка ланцюгів постачання через ризики залежності	Перенесення виробництва ближче до «дружніх країн», зміна логістичних маршрутів, інвестиції в регіональні кластери	Південно-Східна Азія, Східна Європа, Мексика
5	Фрагментація глобального ринку	Розділення на економічні блоки з різними стандартами	Зниження ефективності глобального ринку, поява бар'єрів, зменшення масштабу інвестиційних проектів	США–Китай, G7–БРІКС
6	Зростання вартості капіталу	Посилення монетарної політики в розвинених країнах	Зменшення кількості нових ПП, переоцінка ризику, акцент на менш капіталомісткі проекти	США, ЄС, Великобританія
7	Зміни податкової політики (BEPS 2.0)	Мінімальний глобальний корпоративний податок	Зменшення привабливості офшорів, зростання витрат транснаціональних корпорацій, реструктуризація фінансових потоків	Вплив глобальний, найбільше – Ірландія, Люксембург
8	Інституційна нестабільність	Слабка правова система, нестабільна регуляція	Вихід інвесторів з ринків, що не гарантують захист прав, відсутність угод про захист інвестицій	Низка країн Африки, Латинської Америки
9	Технологічна безпека	Контроль за технологічними інвестиціями	Блокування технологічних трансферів до «ризикових країн», розмежування ІТ-ринків	Китай, США
10	Енергетична нестабільність та ESG-виклики	Нестабільність цін, вимоги до «зелених» стандартів	Відмова від інвестування у проекти з високим вуглецевим слідом, збільшення «зеленого комплаєнсу»	Глобально, особливо ЄС, Канада

Джерело: складено автором

При цьому зростає роль ESG-критеріїв і технологічної безпеки у визначенні інвестиційних пріоритетів транснаціональних корпорацій. Умови інвестування у глобальному масштабі істотно ускладнилися, що вимагає гнучких, диверсифікованих стратегій з боку всіх учасників ринку.

Динаміка прямих іноземних інвестицій у 2023–2024 рр. демонструє поступове зміщення акцентів з кількісного зростання на якісну трансформацію потоків, що зумовлено глобалізаційними трендами — friendshoring, цифровізацією, декарбонізацією та посиленням геоекономічного поділу. Попри незначне загальне зниження обсягів ПІІ, спостерігається активізація інвестицій у стратегічні галузі (ІТ, відновлювана енергетика, фармацевтика), а також посилення ролі країн з передбачуваним регуляторним середовищем. Умови високої політичної та енергетичної турбулентності зумовили не лише переоцінку інвестиційних ризиків, а й трансформацію підходів до формування ланцюгів постачання та вибору цільових юрисдикцій для капіталовкладень.

На останок варто розглянути портфельні інвестиції. Спочатку перейдемо до країн, які найбільше відправляють та отримують портфельних інвестицій, що продемонстровано у табл. 2.8 та 2.9.

Таблиця 2.8 – Топ країн найбільших відправників портфельних інвестицій

Країна/Рік	2020 1п.	2020 2п.	2021 1п.	2021 2п.	2022 1п.	2022 2п.	2023 1п.	2023 2п.
Канада	1,9	2,3	2,4	2,7	2,3	2,4	2,3	2,7
Кайманові острови	4,7	5,7	6,0	5,9	5,1	5,3	4,9	5,2
Франція	3,7	4,5	4,4	4,5	3,5	3,8	4,0	4,4
Німеччина	2,9	3,6	3,5	3,4	2,6	2,8	2,9	3,2
Ірландія	2,7	3,3	3,5	3,9	3,2	3,4	3,6	4,1
Японія	2,5	3,5	3,2	3,3	2,6	3,0	2,8	3,2
Люксембург	4,6	5,4	5,5	5,9	4,7	4,9	4,9	5,3
Нідерланди	2,4	2,8	2,8	2,9	2,2	2,4	2,5	2,7
Великобританія	4,5	5,8	5,6	6,1	4,7	5,1	4,8	5,7
США	17,0	22,0	21,3	24,4	18,8	21,2	19,9	26,0
Світ	71,7	89,9	88,6	94,7	75,0	81,5	79,5	92,8

Джерело: складено автором на основі [46]

Загальний обсяг інвестицій зростав у 2021 році, коли у 2 півріччі досягнув пікового значення — 94,7 млрд дол. США, після чого у 2022 році відбулося суттєве зниження (до 75,0 млрд дол. у 1 півріччі та 79,5 млрд у 2 півріччі). У 2023 році спостерігається відновлення активності — 92,8 млрд дол. у 2 півріччі.

Найбільшим інвестором у всі періоди залишалися Сполучені Штати Америки. У 2020 році їхній обсяг інвестицій зріс із 17,0 млрд дол. у 1 півріччі до

22,0 млрд у 2 півріччі. У 2021 році США збільшили обсяг до 24,4 млрд, що стало піком для того року. Падіння до 18,8 млрд у 1 півріччі 2022 року можна пов'язати з глобальними економічними викликами, зокрема геополітичними ризиками. У 2023 році США знову наростили інвестиції, досягнувши 26,0 млрд дол. у 2 півріччі — найвищого показника за весь період, тому далі можна більш докладно розглянути структуру прямих портфельних інвестицій США у 2020–2023 роках, розділених на інвестиції в боргові цінні папери та в акції (рис. 2.5).

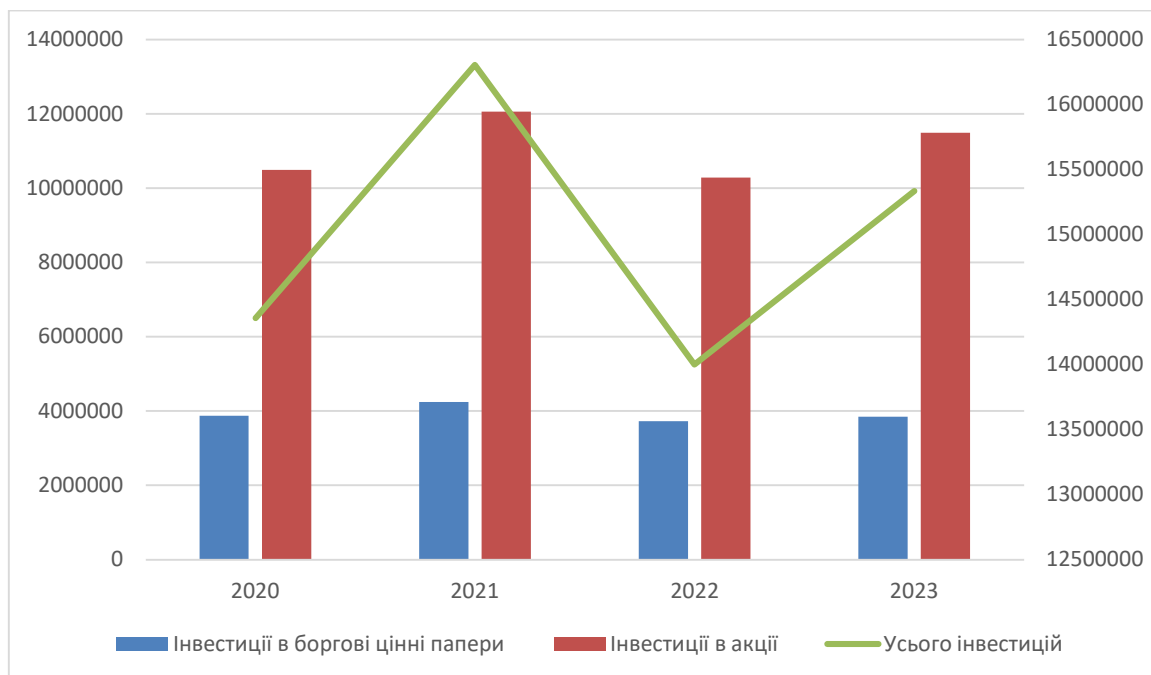

Рисунок 2.5 – Портфельні інвестиції за 2020-2023 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [46]

У 2020 році загальний обсяг інвестицій становив трохи менше 15 млн доларів. У 2021 році спостерігалось зростання до понад 16 млн доларів, що було піковим значенням за аналізований період. У 2022 році відбулося зниження обсягів до рівня, подібного до 2020 року, а в 2023 році інвестиції знову зросли, але не досягли рівня 2021 року. Загалом, структура інвестицій залишається відносно стабільною, з домінуванням інвестицій в акції, але з певною волатильністю загального обсягу, що свідчить про вплив зовнішніх економічних або політичних факторів.

Серед інших провідних країн-інвесторів — Кайманові острови, Люксембург, Велика Британія, Франція, Німеччина та Японія. Усі вони демонстрували відносно стабільні показники з певними коливаннями. Наприклад, Кайманові острови в 2021 році інвестували 6,0 млрд дол. у 1 півріччі, але у 2023 році показник знизився до 5,2 млрд. Люксембург стабільно входив у топ-3 з показниками близько 5–5,9 млрд дол., а у 2 півріччі 2023 року досягнув 5,3 млрд. Велика Британія у 2021 році вклала 6,1 млрд у 2 півріччі, а у 2023 році — 5,7 млрд.

Таблиця 2.9 – Топ країн найбільших отримувачів портфельних інвестицій

Країна/Рік	2020 1п.	2020 2п.	2021 1п.	2021 2п.	2022 1п.	2022 2п.	2023 1п.	2023 2п.
Кайманові острови	2,3	3,3	3,4	2,9	3,1	2,9	2,6	5,7
Франція	3,0	3,4	3,7	3,5	2,9	2,9	3,2	3,4
Німеччина	3,8	4,5	4,5	4,6	3,7	3,7	4,1	4,3
Ірландія	3,8	4,5	4,9	5,1	4,2	4,2	4,5	4,9
Японія	8,2	9,2	9,1	9,2	7,4	7,5	7,8	7,9
Люксембург	5,0	6,0	6,4	6,5	5,3	5,3	5,6	5,9
Нідерланди	5,0	5,7	5,9	5,8	4,5	4,6	5,0	5,2
Великобританія	3,4	4,0	4,2	4,2	3,6	3,7	3,9	4,2
США	12,2	14,4	15,8	16,3	13,7	14,0	14,7	15,3
Світ	71,6	89,9	88,6	94,7	75,0	81,5	79,5	92,8

Джерело: складено автором на основі [46]

Загальний обсяг інвестицій у світі загалом зростав до другої половини 2021 року, досягнувши піку в 94,7 млрд дол. США, після чого спостерігалось зниження до 75,0 млрд дол. у першому півріччі 2022 року та поступове відновлення до 92,8 млрд дол. у другому півріччі 2023 року.

Найбільшим одержувачем портфельних інвестицій упродовж усього періоду залишалися Сполучені Штати Америки. У 2020 році США отримали 12,2 млрд дол. у першому півріччі та 14,4 млрд у другому. Ці обсяги зростали до 16,3 млрд дол. у другому півріччі 2021 року, але в 2022 році відбулося зниження до 13,7 млрд у першій половині. У 2023 році спостерігалось зростання до 15,3 млрд дол. у другому півріччі, що свідчить про стабільне лідерство США як привабливої юрисдикції для інвесторів.

На другому місці протягом усіх років часто опинялася Японія, яка стабільно отримувала понад 7 млрд дол. щопівріччя (максимум — 9,2 млрд у другому півріччі 2020 та 2021 років). У 2023 році Японія зберігала високу привабливість, отримавши 7,8 і 7,9 млрд дол. у відповідних півріччях. Також стабільно високі показники спостерігалися в Люксембургу, який у 2021 році отримав 6,4 млрд дол. у першій половині та 6,5 млрд у другій, а у 2023 — 5,6 та 5,9 млрд відповідно.

Ірландія демонструвала зростання — з 3,8 млрд дол. у 2020 році до 5,1 млрд у 2021, і зберігала обсяги на рівні понад 4 млрд у 2023 році. Аналогічну динаміку показала Німеччина, яка хоч і мала спад у 2022 році (до 3,7 млрд), але в 2023 році отримала 4,3 млрд дол. у другому півріччі. Помітним є зростання отриманих інвестицій Каймановими островами — з 2,3 млрд дол. у першій половині 2020 року до 5,7 млрд у другому півріччі 2023 року, що може свідчити про відновлення ролі офшорних фінансових центрів.

2.2 Аналіз ефективності державного регулювання залучення іноземних інвестицій

Розвинені країни застосовують комплексні стратегії для залучення ПІІ, поєднуючи податкові стимули, інфраструктурну підтримку, інституційну допомогу та сприятливу регуляторну політику (табл. 2.10). США та Німеччина акцентують на технологічному розвитку та модернізації інфраструктури.

Таблиця 2.10 – Основні державні інструменти стимулювання ПІІ у США, Канаді, Німеччині та Японії

Країна	Податкові стимули	Інфраструктурна підтримка	Інституційна підтримка	Регуляторна політика	Особливості
1	2	3	4	5	6
США	Податкові кредити та гранти за законами IRA та CHIPS Act	Інвестиції в інфраструктуру, зокрема в енергетику та транспорт	SelectUSA, місцеві агентства розвитку	Відкрита політика з національною безпекою	Спрямованість на технології та енергетику

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6
Канада	Податкові пільги для інноваційних секторів	Розвиток інфраструктури в рамках національних програм	Invest in Canada, регіональні агентства	Закон про інвестиції в Канаду	Орієнтація на сталий розвиток
Німеччина	Амортизаційні відрахування, податкові пільги	Фонд модернізації інфраструктури на €500 млн	GRW, NRW.INVEST	Спрощення адміністративних процедур	Підтримка регіонального розвитку
Японія	Податкові пільги для інновацій та регіонального розвитку	Підтримка через JETRO та місцеві програми	JETRO, MOFA, FDI Task Force	Лібералізація інвестиційного клімату	Ціль досягнення 100 трлн єн ПІП до 2030 року

Джерело: складено автором на основі [27;28;41]

Канада фокусується на сталому розвитку та інноваціях, а Японія прагне досягти амбітних цілей у залученні інвестицій через лібералізацію та інституційну підтримку. Ці підходи відображають національні пріоритети та економічні стратегії кожної країни.

У провідних країнах світу державна підтримка відіграє вагомий роль у залученні прямих іноземних інвестицій: у Південній Кореї, Канаді та Японії частка ПІП, залучених через державні стимули, перевищує 50% (рис. 2.6).

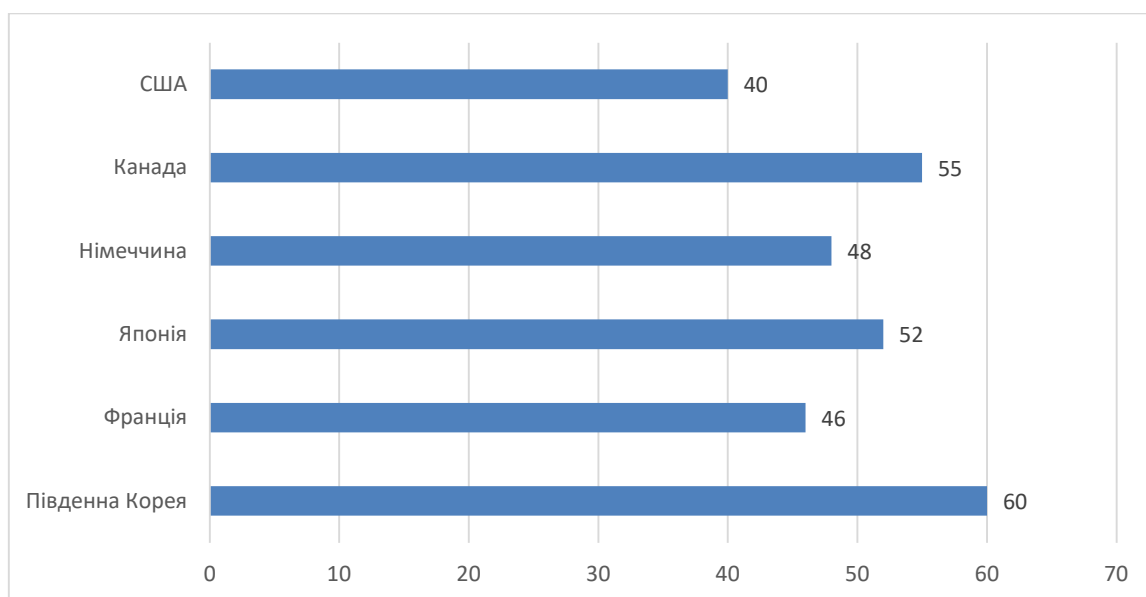

Рисунок 2.6 – Частка ПІП, залучена за рахунок державної підтримки станом на 2023 рік (%)

Джерело: побудовано автором на основі [27;28;41]

Це свідчить про активне використання фінансових, інфраструктурних та інституційних інструментів підтримки, орієнтованих на стратегічні галузі. У США та Німеччині державна участь у стимулюванні ПП становить 40–48%, що також демонструє вагоме значення публічної політики в розвитку інвестиційної привабливості.

Країни, що розвиваються, активно впроваджують реформи для покращення інвестиційного клімату, зосереджуючись на лібералізації режиму ПП, податкових реформах, спрощенні адміністративних процедур та розвитку інфраструктури (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Реформи щодо покращення інвестиційного клімату в країнах, що розвиваються

Країна	Основні реформи	Сфери впровадження	Очікуваний ефект
Індія	Лібералізація режиму ПП: дозволено 100% іноземного капіталу в більшості секторів через автоматичний маршрут; підвищення лімітів у стратегічних галузях (оборонна, страхова, телекомунікаційна)	Законодавчі зміни, податкові стимули, інфраструктурні проекти	Залучення 100 млрд дол. США ПП у середньостроковій перспективі; зростання інвестицій у виробництво, ІТ та інфраструктуру
Бразилія	Податкова реформа: об'єднання п'яти основних податків у два ПДВ; запуск «зеленої» інвестиційної платформи для залучення капіталу в екологічні проекти	Податкове законодавство, екологічні ініціативи, інфраструктура	Спрощення податкової системи; стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику та інфраструктуру
В'єтнам	Підписання нових угод про вільну торгівлю; спрощення адміністративних процедур для інвесторів; створення спеціальних економічних зон	Торговельна політика, регуляторні реформи, інституційна підтримка	Збільшення ПП в експортно-орієнтоване виробництво; покращення позицій у глобальних ланцюгах доданої вартості
Туреччина	Прийняття стратегії ПП на 2024–2028 роки; повернення до ортодоксальної монетарної політики; зняття з «сірого списку» FATF	Макроекономічна стабілізація, фінансова політика, інституційні реформи	Відновлення довіри інвесторів; збільшення ПП до 1,5% світового обсягу до 2028 року

Джерело: складено автором [30;31;32]

Ці заходи спрямовані на залучення іноземного капіталу в стратегічні сектори економіки, що сприятиме сталому економічному зростанню та інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості.

Національні інвестиційні агенції Ірландії, Індії та Сінгапуру демонструють ефективність у залученні інвестицій через поєднання фінансових стимулів, підтримки стартапів та сприяння в розширенні бізнесу (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Порівняльний аналіз бюджетів і результатів роботи національних інвестиційних агенцій станом на 2023 рік

Агенція	Бюджет / Інвестиції	Основні результати	Ключові інструменти
Enterprise Ireland (Ірландія)	27,6 млн євро інвестицій у стартапи; 69 млн євро у венчурні фонди	34,57 млрд євро експорту клієнтів; підтримка 157 стартапів; 3700 прямих інвестицій	Гранти, венчурне фінансування, мережа з 39 офісів у світі
Invest India (Індія)	Державне фінансування; точні дані не розкриваються	Залучення інвестицій у сектори електроніки, енергетики та інфраструктури	Платформа «Invest India», підтримка інвесторів, сприяння в отриманні дозволів
Singapore EDB (Сінгапур)	12,7 млрд дол. США у вигляді зобов'язань з інвестицій у основні активи; 8,9 млрд дол. США у загальні бізнес-витрати	Створення 20045 робочих місць; очікуваний внесок у ВВП 26,7 млрд дол. США	Податкові пільги, підтримка R&D, сприяння у створенні регіональних штаб-квартир

Джерело: складено автором [41]

Enterprise Ireland акцентує на підтримці експорту та інновацій, Invest India — на сприянні інвесторам у стратегічних секторах, а Singapore EDB — на створенні сприятливого середовища для регіональних штаб-квартир та високотехнологічних інвестицій.

Ірландія, Індія та Сінгапур пропонують конкурентоспроможні податкові режими для залучення іноземних інвесторів (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Порівняння податкових режимів для інвесторів

Країна	Основні податкові стимули	Ставка корпоративного податку	Особливості
Ірландія	30% податковий кредит на R&D; 12,5% ставка для торговельних компаній; звільнення для інвестиційних фондів	12,5% (15% для великих компаній)	Стабільна податкова політика; сприятливе середовище для ІР та R&D
Індія	Податкові канікули 5–10 років; знижені ставки для нових виробничих компаній; пільги в SEZ	22% (15% для нових виробничих компаній)	Різноманітні стимули на рівні штатів; підтримка інфраструктурних проєктів
Сінгапур	10% пільгова ставка для логістики; 100% податкове звільнення на капітальні витрати; 200% відрахування на міжнародну експансію	17% (ефективна ставка може бути нижчою)	Гнучка система стимулів; підтримка високотехнологічних галузей

Джерело: складено автором [41]

Ірландія приваблює стабільною низькою ставкою та підтримкою R&D, Індія — податковими канікулами та пільгами в спеціальних економічних зонах, а Сінгапур — гнучкою системою стимулів та підтримкою високотехнологічних галузей.

Спеціальні економічні зони є ефективним інструментом залучення прямих іноземних інвестицій у країнах з різним рівнем розвитку. Китай демонструє найвищі показники за допомогою масштабній мережі СЕЗ, що сприяє значному залученню ПІІ та створенню мільйонів робочих місць (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Ефективність спеціальних економічних зон у Китаї, В'єтнамі, Польщі та Ефіопії

Країна	Кількість СЕЗ	Обсяг залучених ПІІ	Кількість нових підприємств	Основні галузі
1	2	3	4	5
Китай	45 національних СЕЗ	45% від загального обсягу ПІІ	Понад 30 млн створених робочих місць	Виробництво, високі технології, логістика
В'єтнам	44 економічні зони	Понад 20 млрд дол. США (наприклад, 10 млрд дол. США у Вунг-Анг)	Понад 1000 підприємств у прибережних зонах	Електроніка, металургія, текстиль

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5
Польща	14 СЕЗ	314 млрд євро ПП з 2004 року	Понад 600 компаній у зоні Катовиці	Автомобілебудування, ІТ, переробка
Ефіопія	1 основна СЕЗ (Eastern Industrial Zone)	Понад 80 резидентів, більшість з Китаю	56 підприємств у виробництві	Текстиль, електроніка, будматеріали

Джерело: складено автором [41]

В'єтнам та Польща також успішно використовують СЕЗ для стимулювання інвестицій у стратегічні галузі, тоді як Ефіопія знаходиться на початковому етапі розвитку СЕЗ з акцентом на співпрацю з Китаєм.

Рівень цифровізації інвестиційних процесів варіюється серед країн. Сінгапур, Чилі, Україна, Польща, Канада та Туреччина мають високий рівень цифровізації, забезпечуючи повний спектр онлайн-послуг для інвесторів (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Рівень цифровізації інвестиційного процесу у 10 країнах

Країна	Онлайн-реєстрація бізнесу	Електронні дозволи та ліцензії	Єдиний цифровий портал	Інтеграція з іншими системами
Сінгапур	Так	Так	Так (BizFile)	Висока
Чилі	Так	Так	Так (SUPER)	Висока
Україна	Так	Так	Так (Дія)	Висока
В'єтнам	Так	Частково	Частково	Середня
Польща	Так	Так	Так (CEIDG)	Висока
Канада	Так	Так	Так (BizPaL)	Висока
Індія	Так	Частково	Так (Invest India)	Середня
Китай	Так	Частково	Частково	Середня
Ефіопія	Частково	Ні	Ні	Низька
Туреччина	Так	Так	Так (MERSIS)	Висока

Джерело: складено автором

Інші країни, такі як В'єтнам, Індія та Китай, знаходяться на етапі впровадження цифрових рішень, тоді як Ефіопія має низький рівень цифровізації, що може стримувати залучення інвестицій.

Аналіз індексів ризиків свідчить, що розвинені країни, такі як Канада, Німеччина та Японія, мають високі показники ефективності уряду та контролю за корупцією, що знижує інвестиційні ризики (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Індеси ризиків для інвесторів у вибраних країнах станом на 2023 рік

Країна	Індекс привабливості інвестицій (Fraser Institute, 0–100)	Індекс ефективності уряду (Світовий банк, -2.5 до +2.5)	Індекс контролю за корупцією (Світовий банк, -2.5 до +2.5)	Основні ризики для інвесторів
США	78,0	+1,5	+1,6	Геополітична нестабільність, регуляторні зміни
Канада	85,0	+1,8	+1,9	Високі податкові ставки, регіональні регуляторні відмінності
Німеччина	80,0	+1,7	+1,8	Енергетичні ризики, бюрократичні процедури
Японія	75,0	+1,6	+1,5	Демографічні виклики, регуляторна складність
Індія	65,0	+0,5	+0,3	Інфраструктурні обмеження, корупція
Бразилія	60,0	+0,3	+0,2	Політична нестабільність, високий рівень корупції
В'єтнам	70,0	+0,4	+0,5	Недостатня прозорість регуляторного середовища
Туреччина	55,0	+0,2	+0,1	Валютні коливання, політичні ризики
Ефіопія	45,0	-0,5	-0,6	Геополітична нестабільність, слабка інституційна база
Китай	68,0	+0,6	+0,4	Торговельні обмеження, державне втручання

Джерело: складено автором [41]

Країни, що розвиваються, зокрема Індія, Бразилія та Ефіопія, демонструють нижчі значення цих індексів, що вказує на вищі ризики, пов'язані з корупцією, політичною нестабільністю та слабкою інституційною базою.

Ключовими бар'єрами для іноземних інвесторів залишаються регуляторна нестабільність, корупція, слабкість судової системи та політична непередбачуваність, що прямо впливають на рішення щодо розміщення капіталу (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Бар'єри та ризики інвестування в різних країнах

Проблема / Бар'єр	Сутність / Опис	Негативний вплив на ПП	Приклади / Реальні наслідки	Оцінка рівня впливу
Регуляторна нестабільність	Часті зміни законодавства, відсутність правової передбачуваності	Стимування довгострокового планування інвесторами	Індія – перегляд податкових угод 2021; Туреччина – валютні обмеження	Високий
Корупція та хабарництво	Вимога «неформальних платежів» при укладенні контрактів або отриманні дозволів	Підвищення витрат, ризик правової відповідальності, відмова від проектів	Бразилія – скандал Lava Jato; Україна (до 2022) – низький рейтинг у CPI	Високий
Судова незахищеність	Відсутність ефективного механізму вирішення інвестиційних спорів	Небажання відкривати філії / активи, вибір третіх юрисдикцій для арбітражу	Казахстан – більшість спорів вирішуються у Лондоні; Україна – перевага міжнародного арбітражу	Високий
Політична нестабільність	Війни, перевороти, радикальні зміни політичного курсу	Масовий відтік капіталу, заморожування нових проектів	Ефіопія – зупинка китайських проектів через громадянський конфлікт; Аргентина – втеча капіталу	Високий
Обмеження на репатріацію прибутку	Валові обмеження на переказ дивідендів та прибутку за кордон	Втрата інтересу до вкладень у довгострокові активи	Туреччина (2023) – жорсткий валютний контроль; Нігерія – дефіцит долара для повернення прибутку	Середній
Недостатня інфраструктура	Відсутність логістичної, енергетичної, цифрової інфраструктури	Уповільнення реалізації проектів, підвищення витрат	Індія – обмеження в енергопостачанні в SEZ; Ефіопія – низька якість доріг до СЕЗ	Середній
Відсутність цифрових сервісів	Неможливість подати заяви, ліцензії, реєстрацію онлайн	Затримки в процесах, необхідність фізичної присутності	В'єтнам – лише частковий функціонал цифрових платформ; Ефіопія – майже повна відсутність	Середній
Торговельні обмеження / санкції	Обмеження з боку третіх країн на експорт, імпорт, SWIFT	Неможливість здійснення операцій, ризик блокування активів	Іран – повне відключення від SWIFT; росія – санкції США та ЄС з 2022 року	Високий

Джерело: складено автором

Середні ризики пов'язані з інфраструктурною та цифровою недостатністю, а також обмеженнями на репатріацію прибутку. Висока концентрація таких ризиків у країнах із нестабільним інституційним середовищем значно знижує їхню інвестиційну привабливість, незалежно від податкових або трудових переваг.

Світовий досвід демонструє, що ефективність державного регулювання прямих іноземних інвестицій визначається поєднанням стабільної податкової політики, інституційної підтримки (через агенції на кшталт Singapore EDB або Enterprise Ireland), прозорого регуляторного середовища та цифровізованих процедур. Успішні країни забезпечують прогнозованість і юридичний захист інвесторів, тоді як провали політик часто обумовлені корупцією, бюрократією, слабким судовим контролем або політичними ризиками. Порівняння підходів засвідчує, що саме комплексна, цілеспрямована й довгострокова політика формує стійке інвестиційне зростання.

2.3 Напрями вдосконалення державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій в Україні

Структура іноземних інвестицій в Україну характеризується значною концентрацією капіталу з європейських країн, зокрема Кіпру та Нідерландів, що часто використовуються як транзитні юрисдикції для інвестицій (табл. 2.18).

Таблиця 2.18 – Основні країни-інвестори в Україну станом на 2024 рік

Країна	Частка в загальному обсязі ІІ (%)	Основні сектори інвестування
1	2	3
Кіпр	26,1	Фінансовий сектор, нерухомість, ІТ
Нідерланди	22,6	Агропромисловість, логістика, енергетика
Швейцарія	6,2	Банківські послуги, фармацевтика
США	5,1	Технології, виробництво, телекомунікації
Німеччина	3,7	Машинобудування, автомобільна промисловість
Австрія	3,5	Фінансові послуги, страхування
Туреччина	3,2	Будівництво, інфраструктура

Продовження таблиці 2.18

1	2	3
Польща	2,8	Логістика, торгівля, ІТ
Франція	2,5	Енергетика, телекомунікації
Китай	1,5	Сільське господарство, енергетика

Джерело: складено автором на основі [43]

Спостерігається зростання інтересу з боку стратегічних партнерів, таких як США, Німеччина та Франція, що інвестують у високотехнологічні та інфраструктурні проекти. Це свідчить про поступову диверсифікацію джерел інвестицій та підвищення привабливості українського ринку для широкого кола інвесторів.

Аналіз динаміки та структури іноземних інвестицій в Україну за останнє десятиліття вказує на поступове відновлення інвестиційної активності після періодів криз та зростаючу довіру міжнародних інвесторів до української економіки. Для подальшого залучення іноземного капіталу важливо забезпечити стабільність макроекономічного середовища, удосконалити правову базу та створити сприятливі умови для інвесторів.

Україна пропонує широкий спектр податкових, митних та правових стимулів для залучення іноземного капіталу, зокрема звільнення від податку на прибуток, ПДВ та мита, пільги на земельний податок, знижені ставки на дивіденди, а також спеціальні режими для індустріальних парків та зон пріоритетного розвитку (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Основні пільги для інвесторів в Україні станом на 2025 рік

Вид пільги	Зміст пільги	Умови застосування
1	2	3
Податок на прибуток	Звільнення від оподаткування на 5 років	Інвестиційні проекти зі значними інвестиціями (від 20 млн євро), укладення спеціального інвестиційного договору
ПДВ та ввізне мито	Звільнення від сплати при імпорті обладнання	Ввезення устаткування для реалізації інвестиційного проекту, не більше 5 років
Інвестподаток	Звільнення від оподаткування прибутку на 3 роки	Інвестиції від 1 млн дол. США (для малих підприємств – від 250 тис дол. США) у новостворені або модернізовані підприємства
Земельний податок	Звільнення від сплати	Освоєння земельної ділянки під інвестиційний

Продовження таблиці 2.19

1	2	3
Земельний податок	Звільнення від сплати на 5 років	Освоєння земельної ділянки під інвестиційний проєкт
Дивіденди	Знижена ставка 10%	Виплата дивідендів іноземним інвесторам
Зони пріоритетного розвитку	Комплекс податкових та митних пільг	Реалізація інвестиційних проєктів у визначених регіонах
Індустріальні парки	Зниження ставок земельного податку та орендної плати	Резиденти індустріальних парків
Страховання інвестицій	Страховання від воєнних та політичних ризиків	Інвестиції у переробну промисловість та експортні проєкти

Джерело: складено автором на основі [30;31;33;42]

Однак ефективність цих стимулів залежить від прозорості процедур, стабільності законодавства та забезпечення правової захищеності інвесторів.

Україна демонструє покращення в рейтингу Doing Business, піднявшись на 64 місце з індексом 70,2. Однак вона все ще відстає від сусідніх країн, таких як Польща, Словаччина та Румунія, які мають вищі рейтинги та індекси (табл. 2.20).

Таблиця 2.20 – Індекс легкості ведення бізнесу

Країна	Рейтинг (місце)	Індекс (0–100)
Польща	40	76,4
Словаччина	45	75,2
Румунія	55	73,3
Україна	64	70,2

Джерело: складено автором на основі [44;45]

Україна демонструє покращення в рейтингу Doing Business, піднявшись на 64 місце з індексом 70,2. Однак вона все ще відстає від сусідніх країн, таких як Польща, Словаччина та Румунія, які мають вищі рейтинги та індекси. Це свідчить про необхідність подальших реформ для покращення бізнес-клімату в Україні (рис. 2.7).

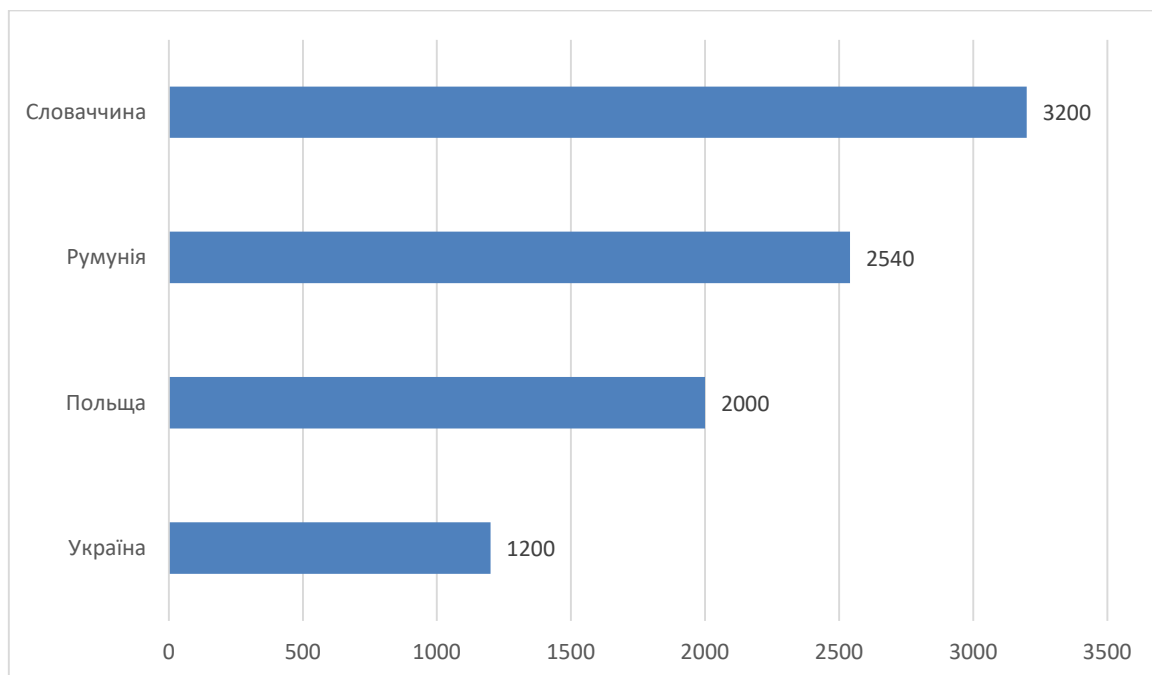

Рисунок 2.7 – Динаміка іноземні інвестиції на душу населення за 2023 рік (дол. США)

Джерело: побудовано автором [44;45]

Для покращення ситуації необхідно зосередитися на створенні сприятливого інвестиційного клімату та залученні стратегічних інвесторів.

Таблиця 2.21 – Бар'єри та проблеми у регуляторному середовищі для ПІІ в Україні

Проблема / Бар'єр	Сутність / Опис	Негативний вплив на ПІІ	Приклади / Реальні наслідки	Оцінка рівня впливу
1	2	3	4	5
Недостатня передбачуваність законодавства	Часті зміни у податковому, митному та земельному законодавстві без належного перехідного періоду	Створює правову невизначеність, утруднює стратегічне планування інвесторами	Іноземні компанії відкладають проекти через нестабільні правила гри	Високий
Корупція та непрозорість державного апарату	Наявність тіньових схем, неформального «узгодження» рішень, особливо на місцевому рівні	Зменшує довіру до інституцій, підвищує транзакційні витрати інвесторів	Відомі випадки тиску на іноземний бізнес через дозвільні процедури	Високий
Недосконалість судової системи	Невиконання судових рішень, упередженість, складність захисту прав інвестора	Знижує гарантії захисту інвестиційного капіталу	Резонансні справи про експропріацію майна або рейдерство	Високий

Продовження таблиці 2.21

1	2	3	4	5
Обмеження валютних операцій	Незавершена валютна лібералізація, обмеження репатріації дивідендів в умовах воєнного стану	Ускладнює виведення прибутку, особливо для довгострокових інвесторів	Затримки з поверненням дивідендів, посилення ризиків ліквідності	Середній
Відсутність єдиного інвестиційного вікна	Фрагментарність процедур, відсутність єдиного цифрового порталу для всіх дозволів	Затримки у запуску проєктів, втрати довіри	Бюрократична тяганина при реєстрації проєктів ІІІ або отриманні пільг	Середній
Слабка регіональна політика щодо інвесторів	Нерівномірна доступність стимулів по регіонах, брак кваліфікованих кадрів на місцях	Стримує розвиток ІІІ поза межами великих міст	Ігнорування потенціалу малих міст та прикордонних територій	Середній
Воєнні ризики та загроза знищення активів	Фізичне руйнування інфраструктури, логістичні ризики, персональні ризики для працівників	Формує високий рівень страху втрати капіталу, особливо для виробничих інвестицій	Падіння ІІІ в індустріальні регіони — Дніпропетровська, Київська обл.	Високий
Обмежений доступ до механізмів страхування ризиків	Високі вимоги до участі у програмах (наприклад, MIGA, DFC), обмежене фінансування	Інвестори не отримують достатніх гарантій безпеки вкладень	Не всі інвестори можуть скористатися міжнародними страхувальними інструментами	Середній

Джерело: складено автором на основі [29;30;31;32]

Післявоєнна відбудова відкриває безпрецедентні можливості для залучення інвестицій, особливо за умови партнерства з міжнародними фінансовими структурами. Ключ до реалізації цього потенціалу — фокус на прозорість, регіональну ініціативність, стабільність правил гри та ефективний захист прав інвесторів (табл. 2.20). У процесі аналізу чинної системи державного регулювання іноземного інвестування в Україні виявлено низку ключових прогалин, які системно стримують ефективне залучення капіталу. По-перше, відсутність єдиного цифрового інвестиційного порталу з інтегрованими дозвільними, земельними, податковими та митними сервісами створює фрагментарність у взаємодії інвестора з державою.

Таблиця 2.22 – SWOT – аналіз державної політики залучення інвестицій України

	Сильні сторони	Слабкі сторони
	1. Наявність нормативно-правової бази для підтримки інвесторів (закон про значні інвестиції, індустріальні парки). 2. Функціонування державних інституцій підтримки інвесторів (UkraineInvest, Мінекономіки, ОВА). 3. Досвід реалізації успішних кейсів інвестиційної співпраці за участі держави.	1. Високий рівень корупції та непрозорості регуляторного середовища. 2. Нестабільність податкового та митного законодавства. 3. Недостатній захист прав інвесторів у судовій системі.
Можливості	S-O	W-O
1. Післявоєнна відбудова України як драйвер попиту на інвестиції в інфраструктуру, логістику, енергетику. 2. Розвиток індустріальних парків із фокусом на експортноорієнтоване виробництво. 3. Поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (ЄБРР, Світовий банк, МФК). 4. Регіоналізація інвестполітики – підтримка інвесторів на рівні громад і областей.	S1-O1: Використання правової бази для залучення коштів у масштабні проекти реконструкції. S1-O2: Створення пільгових умов у межах ІП для нових виробництв. S2-O3: Розширення механізмів співфінансування через UkraineInvest. S2-O4: Активізація місцевих агентств інвестпривабливості через ОВА.	W1-O1: Усунення корупційних бар'єрів задля забезпечення прозорості проектів відбудови. W1-O2: Прозора діджиталізація процедур реєстрації ІП. W2-O3: Гармонізація податкової політики з вимогами МФО. W4-O4: Розробка інструментів регіонального страхування ризиків.
Загрози	S-T	W-T
1. Військові ризики та знищення інфраструктури. 2. Міграція капіталу в більш стабільні юрисдикції. 3. Погіршення кредитного рейтингу України. 4. Перевантаженість системи безпеки та енергетики.	S2-T1: Залучення міжнародних партнерів до проектів реконструкції через державні платформи. S2-T2: Введення механізмів стабілізаційних гарантій для інвесторів. S3-T1: Акцент на репутаційні кейси (успішні інвестиційні проекти) у міжнародній комунікації. S3-T2: Використання досвіду партнерських кейсів у сфері ВДЕ для мобілізації донорських коштів.	W1-T1: Встановлення прямих антикорупційних аудитів у проектах із міжнародною участю. W1-T2: Створення незалежних інституцій для арбітражу та захисту інвестицій. W2-T1: Уніфікація регуляторної політики з практиками ЄС для стабілізації прогнозів. W4-T3: Розширення пільг на страхування енергетичних проектів у ризикованих регіонах.

Джерело: складено автором

По-друге, механізм державної підтримки, закріплений у Законі «Про значні інвестиції», не адаптований до середніх і малих проектів — наразі він орієнтований виключно на великі інвестиції (понад 20 млн. євро), що унеможливорює стимулювання динамічного МСП-сектору. Також залишається невирішеною

проблема інституційного арбітражу — іноземні інвестори часто не мають незалежного механізму захисту від незаконних дій органів влади або рейдерських атак.

Основні проблеми у сфері регулювання іноземних інвестицій в Україні мають системний характер і охоплюють як інституційні, так і процедурні аспекти (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Систематизація основних проблем у сфері регулювання іноземних інвестицій в Україні

Категорія проблеми	Конкретна проблема	Прояви та наслідки	Приклади
Регуляторна нестабільність	Часті зміни законодавства	Відсутність передбачуваності для інвесторів, підвищені ризики	Зміни в податковому законодавстві у 2022–2023 рр. без перехідного періоду
Бюрократичні бар'єри	Складність дозвільних процедур	Тривалі строки погодження інвестиційних проєктів, зниження темпів реалізації	Термін отримання дозволів на землю — до 12 місяців (за даними BRDO)
Судова система	Відсутність ефективного захисту прав інвесторів	Низький рівень довіри до національних судів, ризики рейдерства	У рейтингу Rule of Law Index – 2023 Україна займає 106 місце зі 142
Митне регулювання	Корупція та непрозорість процедур	Зростання витрат на імпорту обладнання, затримки на кордоні	За даними USAID, 30% компаній вказали на необхідність «неформальних платежів»
Валютне регулювання	Обмеження на репатріацію капіталу	Невпевненість у виведенні прибутку, зниження інтересу до довгострокових вкладень	Обмеження на виведення дивідендів в окремі періоди 2022–2023 рр.
Інформаційна непрозорість	Відсутність консолідованої інформації про інвестпроєкти та пільги	Складність у пошуку релевантної інформації, неефективна комунікація	Недостатня активність на порталі UkraineInvest до 2023 року
Нерівномірний розвиток регіонів	Зосередженість інвестицій у кількох областях	Ігнорування потенціалу менш розвинених регіонів, регіональна диспропорція	Львівська, Київська та Дніпропетровська області – понад 70% загального обсягу ІІ
Недостатня координація між органами	Відсутність єдиного інвестиційного вікна	Паралельність рішень, дублювання функцій, затримки у реалізації	Мінекономіки, місцева влада, UkraineInvest – без централізованої інтеграції

Джерело: складено автором

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, посилення міжвідомчої координації та імплементації інституційних реформ, зокрема в судовій та митній системах.

Ірландія, Естонія та Сінгапур демонструють стратегічно вивірені моделі інвестиційної політики, що поєднують низьке податкове навантаження з високим рівнем інституційної та цифрової підтримки. Ірландія робить ставку на класичну індустріальну політику з потужною державною підтримкою через IDA (табл. 2.24).

Таблиця 2.24 – Порівняння інструментів стимулювання інвестицій

Країна	Податкова політика	Інституційна підтримка	Технологічна інфраструктура	Людський капітал	Юридичне середовище	Стратегічна спеціалізація
Ірландія	Корпоративний податок 12.5%, пільги на R&D, податкові кредити для експорту	IDA Ireland – інвестагентство з повним супроводом; активна участь уряду	Розвинена ІКТ-інфраструктура, численні бізнес-парки	Високий рівень освіти, акцент на STEM, міжнародні MBA-програми	Незалежна правова система з високим рівнем захисту прав інвесторів	Фармацевтика, ІТ, фінансові послуги
Естонія	0% податку на нерозподілений прибуток; електронний резидентський податок	EAS (Enterprise Estonia) – цифрове консультування, державне фінансування стартапів	Один з найвищих рівнів цифровізації держпослуг у світі	Цифрова грамотність населення, мультилінгвальність	Прозоре цифрове правове поле, онлайн-реєстрація бізнесу за 18 хвилин	FinTech, SaaS, креативні індустрії
Сінгапур	Корпоративний податок 17%, численні податкові пільги для транснаціональних компаній	EDB – потужна державна інцест-платформа з фінансовими інструментами	Smart Nation програма: національні дата-центри, високошвидкісний інтернет	Високий рівень технічної освіти, партнерство з MIT, NUS	Надзвичайно стабільне регуляторне середовище, інвестор-орієнтоване правосуддя	Логістика, біомедицина, високотехнологічне виробництво

Джерела: складено автором

Для України доцільним є запозичення окремих практик, зокрема естонської цифровізації, сінгапурських фінансових інструментів підтримки, а також ірландського досвіду податкової конкурентоспроможності.

Україна демонструє прогрес у цифровізації процедур реєстрації бізнесу, через портал «Дія». Однак, порівняно з країнами ЄС, такими як Польща та Естонія, де процеси повністю автоматизовані та доступні онлайн, Україна має потенціал для подальшого вдосконалення цифрових сервісів та спрощення процедур (табл. 2.25).

Таблиця 2.25 – Порівняння часу та вартості реєстрації бізнесу

Країна	Час реєстрації бізнесу	Вартість реєстрації	Онлайн-сервіси	Опис
Україна	3–5 днів	Від 640 до 17000 грн (20–450 дол. США)	Частково доступні через портал «Дія»	Реєстрація можлива онлайн, але деякі процедури потребують фізичної присутності.
Польща	1–2 дні	Безкоштовно	Повністю доступні через портал CEIDG	Повна онлайн-реєстрація для фізичних осіб-підприємців.
Естонія	До 1 дня	190 євро	Повністю доступні через портал e-Business Register	Високий рівень цифровізації, можливість електронного резидентства.
Німеччина	5–10 днів	Від 150 до 300 євро	Частково доступні онлайн	Деякі процедури вимагають нотаріального посвідчення.

Джерела: складено автором

Низький рівень довіри до національних судів та перевага іноземних арбітражів свідчать про необхідність подальших реформ для забезпечення ефективного та прозорого правосуддя (табл. 2.26).

Таблиця 2.26 – Статистика скарг інвесторів щодо правового захисту в Україні

Показник	Значення
Кількість міжнародних арбітражних справ проти України	20
Частка інвесторів, які віддають перевагу іноземним судам	88%
Рівень довіри до національних судів серед інвесторів	12%
Випадки корупції в судовій системі, виявлені НАБУ	21 високопосадовець, включаючи голову Верховного Суду
Випадки рейдерства та тиску на інвесторів	Відомі випадки, зокрема справа Cosmolot

Джерела: складено автором

Україна має конкурентоспроможні ставки основних податків порівняно з сусідніми країнами. Однак загальне податкове навантаження залишається високим, що може стримувати інвестиційну активність (табл. 2.27).

Таблиця 2.27 – Порівняльний аналіз податкового навантаження в Україні та сусідніх країнах станом на 2024 рік

Країна	Податок на прибуток (%)	ПДВ (%)	Податок на доходи фізичних осіб (%)	Загальне податкове навантаження (% прибутку)
Україна	18	20	18 + 1.5 військовий збір	45,2
Польща	19	23	12–32	36,6
Румунія	16	19	10	40,0
Словаччина	21	20	19–25	48,0

Джерела: складено автором

Для покращення інвестиційного клімату доцільно розглянути можливість оптимізації податкової системи, шляхом зниження загального податкового навантаження та спрощення адміністрування податків.

Розвиток індустріальних парків в Україні демонструє позитивну динаміку, зокрема завдяки державній підтримці інфраструктурних проектів. Лише 20% зареєстрованих парків є функціонуючими, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення механізмів реалізації та залучення інвесторів (табл. 2.28).

Таблиця 2.28 – Стан розвитку індустріальних парків в Україні станом на 2025 рік

Показник	Значення
Кількість зареєстрованих індустріальних парків	100
Кількість функціонуючих парків	20
Загальний обсяг залучених інвестицій	понад 30,5 млрд грн
Державне фінансування інфраструктури у 2024 році	925 млн грн для 13 парків
Плановане державне фінансування у 2025 році	500 млн грн
Основні регіони розвитку	Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська області
Середній обсяг інвестицій на один парк	близько 1 млрд грн

Джерела: складено автором

Зосередження розвитку в західних регіонах свідчить про потенціал для розширення географії індустріальних парків в інших областях країни.

Іноземні інвестиції в Україні зосереджені переважно в Києві та кількох промислово розвинених областях. Це свідчить про нерівномірний розподіл інвестиційного капіталу між регіонами та необхідність активізації регіональної інвестиційної політики для залучення ПІІ в інші області країни (табл. 2.29).

Таблиця 2.29 – Рейтинг областей України за рівнем залучених ПІІ (станом на 2024 рік)

Область	Обсяг ПІІ, млн дол. США	Частка від загального обсягу (%)	Кількість компаній з іноземним капіталом
Київ	1500	45,0	2903
Дніпропетровська	471	14,1	800
Львівська	400	12,0	800
Одеська	350	10,5	700
Харківська	300	9,0	600
Інші області	279	8,4	х
Загалом по Україні	3300	100,0	х

Джерела: складено автором

За умови успішної реалізації реформ та стабілізації економічної ситуації, Україна має потенціал значного зростання обсягів прямих іноземних інвестицій. Це сприятиме відновленню економіки, створенню нових робочих місць та підвищенню добробуту населення (табл. 2.30).

Таблиця 2.30 – Прогнозовані обсяги ПІІ за сценарієм реформування (2025–2030)

Рік	Прогнозований обсяг ПІІ, млрд дол. США	Основні передумови
2025	4,0	Початок реалізації реформ, стабілізація економіки
2026	5,5	Покращення інвестиційного клімату, зростання довіри інвесторів
2027	7,0	Активізація індустріальних парків, зниження податкового навантаження
2028	8,5	Розширення інфраструктури, інтеграція до європейських ринків
2029	10,0	Стабільне економічне зростання, ефективна антикорупційна політика
2030	12,0	Повноцінне відновлення економіки, високий рівень інвестиційної привабливості

Джерела: складено автором

Узагальнений аналіз свідчить, що сучасна державна політика залучення іноземних інвестицій в Україні є фрагментарною та нерівномірно реалізованою, зосередженою переважно в окремих регіонах та секторах. Попри наявність базових податкових і правових стимулів, інституційна слабкість, недосконалість судової системи, повільна цифровізація процедур і недостатня прозорість залишаються ключовими бар'єрами. Очікуваний ефект від впровадження комплексних реформ — зниження загального податкового навантаження, запуск ефективної регіональної політики, цифрова трансформація сервісів для інвесторів — може забезпечити приріст ПІІ на рівні 8–12 млрд дол. США до 2030 року, однак його реалізація вимагає системного підходу та міжвідомчої координації в рамках довгострокової інвестиційної стратегії.

ВИСНОВКИ

Під час аналізу теоретичних основ залучення іноземних інвестицій встановлено, що успішна інвестиційна модель базується на поєднанні неокласичних економічних теорій, інституціонального підходу та теорії порівняльних переваг. Іноземні інвестиції виступають не лише джерелом фінансових ресурсів, але й чинником технологічного оновлення, підвищення продуктивності праці та інтеграції країни у глобальні виробничі ланцюги. Залучення капіталу передбачає створення сприятливого інституційного середовища з чіткими правовими гарантіями та прозорими умовами ведення бізнесу.

У контексті глобалізації державне регулювання інвестицій набуває стратегічного характеру, що вимагає адаптивної політики до змін зовнішньоекономічного середовища. Держава виконує роль гаранта інституційної стабільності, забезпечуючи механізми податкового стимулювання, захисту інвесторів та розвитку інвестиційної інфраструктури. Приклад таких країн, як Китай та Південна Корея, доводить ефективність поєднання державного контролю, кластерної політики та підтримки високотехнологічного сектору, що дозволяє значно підвищити інвестиційну привабливість.

Досвід розвинених країн засвідчує, що ефективне регулювання іноземних інвестицій спирається на інституційну зрілість, системність законодавства та наявність спеціалізованих державних агенцій. У США акцент зроблено на безпеці та стратегічному скринінгу інвестицій, у ЄС – на гармонізації національних політик у межах єдиної регуляторної рамки, а в Японії та Південній Кореї – на розвитку інноваційних кластерів і державно-приватного партнерства. Усі ці підходи демонструють, що поєднання ринкових механізмів із цілеспрямованою державною політикою створює ефективні моделі залучення іноземного капіталу.

Було проведено всебічну оцінку динаміки та структури залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації. Аналіз охопив період 2015–2024 рр. із фокусом

на обсяги ПІІ, їх географічний та секторальний розподіл, а також типову структуру інвестицій (прямі, портфельні, інші). Встановлено, що в глобальному масштабі інвестиційні потоки демонстрували високу волатильність під впливом пандемії COVID-19, воєнних конфліктів, енергетичної трансформації та політики монетарного стримування. Частка ІТ і «зелених» секторів у структурі ПІІ суттєво зросла, тоді як частка традиційних галузей зменшилася.

Було досліджено ефективність державного регулювання процесів залучення іноземних інвестицій. Проаналізовано нормативно-правову базу України та порівняно її з інструментами підтримки, які використовуються в інших країнах, зокрема в Ірландії, Сінгапурі, Канаді, Польщі, Індії та В'єтнамі. Оцінено результативність податкових пільг, інвестиційних агентств, цифрових платформ, спеціальних економічних зон (СЕЗ), а також заходів щодо зниження бар'єрів — корупції, судової незахищеності та валютних обмежень. Встановлено, що країни з системним, інтегрованим підходом демонструють вищу динаміку ПІІ.

Запропоновано ключові напрями вдосконалення державного регулювання ПІІ в Україні, серед яких – гармонізація законодавства з нормами ЄС, запуск єдиної цифрової інвестиційної платформи, створення інституту інвестиційного менторства та страхування ризиків, а також модель «інвестиційних партнерств» для МСП. На основі прогностичного аналізу доведено, що реалізація цих заходів потенційно забезпечить щорічне зростання ПІІ на 2,7–3,9 млрд. дол. США. Впровадження запропонованих реформ дозволить трансформувати інституційне середовище, знизити транзакційні бар'єри та підвищити конкурентоспроможність України як цільового інвестиційного напрямку у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карачина Н.П., Семцов В.М., Терещенко В.Е. Сутність та місце іноземних інвестицій в системі соціально-економічних відносин. *Ефективна економіка*. Випуск №12, 2022. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.13>
2. Євтушенко Н.О. Прямі іноземні інвестиції: стан та перспективи розвитку. *Економічний простір*. Випуск №188. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-14>
3. Покальчук М.Ю., Марачук А.В., Шулепова О.О. Правові питання залучення іноземних інвестицій в Україну в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. Випуск №3, 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/131>
4. Kossak V., Yanovytska H. Foreign Investment in Ukraine: Types and Forms. *International Journal of Criminology and Sociology*, 9, 3057–3065. 2021. URL: <https://doi.org/10.6000/1929-4409.2020.09.372>
5. Artiukh V. Economic essence of «investments» and their classification. *Economics. Finances. Law*. 2024. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.3.7>
6. Малишівський Т.В., Стефанін В.В. Залучення іноземного капіталу як чинник забезпечення економічного зростання країни. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Зарубіжний досвід*. Випуск №5(145), 2020. URL: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-5-7>
7. Гарковенко В.І., Єршова Г.В. Вплив іноземного капіталу на економічний розвиток України. *Економіка в умовах сучасних трансформацій*. Випуск №1, 2020. URL: <https://doi.org/10.15407/eip2020.01.047>
8. Редько К.Ю., Гарник О.А., Лук'янихін В.О. Оцінка впливу інноваційного потенціалу на економічний розвиток: український контекст. *Академічні візії*. Випуск №32. 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12069688>

9. Забарна Е.М. Інноваційні інвестиції як забезпечення сталого розвитку регіонів України у пост воєнний період. *Економіка та суспільство*. Випуск №59. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-103>
10. Кузенко Н.В. Чинники залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск №2(75), 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.75-55>
11. Поліщук Н.В., Янішевськи Б.С. Концептуальні підходи щодо підвищення ефективності залучення прямих іноземних інвестицій. *Інфраструктура ринку. Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок*. Випуск №78. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure78-18>
12. Kaczmarczyk P. Foreign Direct Investment in Neoclassical Theory of International Trade: A Conceptual Weak Spot. *International Journal of Political Economy*, 52, 70 - 87. 2023. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08911916.2023.2186054>
13. Sandulskyi R. Theoretical basis of investments and investment activity research. *Ekonomika ta upravlinnâ APK*. 2024. URL: <https://econommeneg.btsau.edu.ua/en/content/theoretical-basis-invest-ments-and-investment-activity-research>
14. Юхименко П. Зміна парадигми розвитку аграрного бізнесу на основі технологій Індустрії 5.0. *Економіка та управління. APK*. 2024. URL: <https://econommeneg.btsau.edu.ua/en/content/changing-paradigm-agricultural-business-development-based-industry-50-technologies>
15. Vazhynskyi V., Pohoretskyi M., Toporetska Z. RESPONSIBLE BUSINESS PRACTICE BY INSTITUTIONAL INVESTORS AS THE BASIC MEANS OF PREVENTING VIOLATIONS OF PUBLIC INTEREST OF CITIZEN INVESTORS. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-1-20-29>.
16. Пилипенко Г. М., Герасименко Т. В., Литвиненко Н. І. Глобальні тенденції міжнародного руху капіталу. *БізнесІнформ*, Випуск №10, 2023. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-31-37>

17. Losieva Yu. G. CONCEPTUAL APPROACHES TO DETERMINING THE MECHANISMS OF STATE REGULATION OF SOCIAL INVESTMENT. *Public administration and state security aspects*. 2021. URL: <https://doi.org/10.52363/passa-2021.2-4>.

18. Смесова В., Яськов Ю., Галізова А. Національні моделі регулювання інвестиційної діяльності та їх вплив на інвестиційну привабливість країни. *Інновації та стійкість*. 2024. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2024.3.12.26>.

19. EU Investment Protection Law. *Arbitration International*. 2023. URL: <https://academic.oup.com/arbitration/article-abstract/39/3/449/7225094?redirectedFrom=fulltext&login=false>

20. Мосійчук І. Теоретичні аспекти розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економічної трансформації. *Економіка. Управління. Інновації*. Випуск №2 (35), 2024. URL: <http://eui.zu.edu.ua/article/view/317172/307692>

21. Lederman I. The Right Rights for the Right People? The Need for Judicial Protection of Foreign Investors. *Boston College Law Review*, 61, 703. 2020.

22. Jaber S. The Role of the International Agency for Guarantying Investment in the Foreign Invests. *Journal of Juridical and Political Science*. 2023. URL: <https://doi.org/10.55716/jjps.2023.12.2.3>.

23. Cristani F. Concluding International Investment-Related Agreements with Non-EU Countries. *Central European Journal of Comparative Law*. 2022. URL: <https://doi.org/10.47078/2022.1.41-56>.

24. Kowalski A., Mackiewicz M. Commonalities and Differences of Cluster Policy of Asian Countries; Discussion on Cluster Open Innovation. 2021, 7, 21. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853122007909?via%3Dihub>

25. Kowalski A., Mackiewicz M. Commonalities and Differences of Cluster Policy of Asian Countries; Discussion on Cluster Open Innovation. 2021, 7, 21. URL: <https://doi.org/10.3390/JOITMC7010021>.

26. Misyuryov D. Comparative analysis of current legislation of ukraine and eu legislation regarding attraction of investments. *Public Administration and Regional Development*, (24), 422-445. 2024. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2024.24.05>

27. Strong economy, safe asset demand boosted US dominance in capital flows, White House says. URL: <https://www.reuters.com/markets/us/strong-economy-safe-asset-demand-boosted-us-dominance-capital-flows-white-house-2025-01-10>

28. Canada's State of Trade 2021: A closer look at foreign direct investment (FDI). URL: <https://international.canada.ca/en/global-affairs/corporate/transparency/reports-publications/chief-economist/state-trade/2021>

29. Офіційний сайт компанії UkraineInvest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/>

30. India offers a transparent, predictable and comprehensive FDI Policy Framework for investments. URL: <https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx>

31. Legal policies to attract foreign investment into Vietnam - Current situation and recommendations for foreign investors. URL: <https://tapchicongthuong.vn/legal-policies-to-attract-foreign-investment-into-vietnam-current-situation-and-recommendations-for-foreign-investors-131261.htm?>

32. Brazil Leads in Foreign Direct Investment in Latin America. URL: <https://latamfdi.com/brazil-leads-in-foreign-direct-investment-in-latin-america/>

33. Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

34. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: начальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.

35. Медведкова Н. О. Український інвестиційний ринок. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/problemizaluchennya-inozemnih-investiciy-v-ukrainu-cherez-mehanizmi-strahuvannya.html>

36. Панкова Л. І., Камалова-Кутинець О. М. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (6), 2022. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02>

37. Шевчук А. Як світові промислові гіганти розвивають виробництво в Україні під час війни. *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/posts/yak-svitovi-promislovi-giganti-rozvivajutvirobnictvo-v-ukraini-pid-chas-vijni/>

38. Potential Investment Opportunities in Considered Sectors of Ukrainian Economy. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/12/INVESTMENT-OPPORTUNITIES-IN-UKRAINE.pdf>

39. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>.

40. Гринчук Т. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан та фактори, що впливають на процес їх залучення. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. Том 328, №2, 2024. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-37>

41. Офіційний сайт UN trade & development. URL: <https://unctad.org/>

42. Global FDI estimated 8% down in 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2025d1_en.pdf

43. World direct investment patterns. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=World_direct_investment_patterns

44. Ease of Doing Business in Poland. URL: <https://tradingeconomics.com/poland/ease-of-doing-business>

45. Ukraine - Doing Business. URL: <https://countryeconomy.com/business/doing-business/ukraine>

46. Foreign Portfolio Investments Breakdown. International Monetary Fund. URL: <https://data.imf.org/en/Dashboards/PIP%20Dashboard>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Показники операцій за інструментами прямих інвестицій в Україну за країнами світу 2023-2024 рр. (млн. дол. США)

Країни	Прямі інвестиції, всього		Інструменти участі в капіталі		Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів		Реінвестування доходів		Боргові інструменти	
1	2		3		4		5		6	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Австралія	-0,1	11,0	-0,7	11,0	0,0	11,0	-0,7	0,0	0,5	0,0
Австрія	278,2	24,7	272,2	39,4	5,9	2,4	266,3	36,9	6,5	-14,6
Азербайджан	7,0	0,1	6,8	0,1	0,0	0,0	6,9	0,1	0,2	0,0
Багамські Острови	-21,8	0,0	-21,8	0,0	-21,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Беліз	-8,8	0,5	-8,8	0,4	-0,6	0,0	-8,3	0,4	0,1	0,0
Бельгія	13,0	5,4	11,2	4,1	-0,2	0,0	11,4	4,1	1,8	1,4
Білорусь	-7,5	-1,7	-7,6	-1,8	-4,7	-1,3	-2,8	-0,5	0,1	0,0
Болгарія	16,9	10,7	17,5	10,8	1,2	0,1	16,2	10,7	-0,6	-0,1
Британські Віргінські Острови	-108,6	-0,7	-109,6	0,3	-6,0	-0,6	-103,6	0,9	1,0	-1,0
В'єтнам	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Вірменія	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,8	0,0	0,6	-0,1	0,0	0,0
Гібралтар	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Гонконг	6,2	0,5	4,9	0,5	0,1	0,3	4,8	0,2	1,4	0,0
Греція	2,1	0,0	1,7	-0,1	0,5	0,0	1,3	-0,1	0,3	0,1
Грузія	1,8	0,4	0,7	0,0	0,3	0,0	1,0	0,0	1,1	0,4
Данія	71,6	-1,4	70,3	-0,3	-0,1	2,4	70,4	-2,7	1,4	-1,0
Естонія	43,5	-9,6	34,9	-1,9	1,4	-1,7	33,5	-0,2	8,6	-7,7
Ізраїль	8,3	3,0	7,6	3,1	0,2	0,0	7,4	3,1	0,7	-0,1
Індія	1,2	2,4	1,2	-0,1	0,4	0,2	0,8	-0,3	0,0	2,5
Ірландія	3,1	0,5	19,9	0,2	0,0	0,0	19,9	0,2	16,8	0,3
Ісландія	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Іспанія	27,8	8,1	9,7	1,8	0,0	-0,3	9,7	2,1	18,1	6,3
Італія	-1,3	1,0	1,2	-0,3	1,2	0,1	0,0	-0,4	-2,5	1,4
Йорданія	-12,4	0,0	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	-12,2	0,0
Казахстан	1,0	1,7	-1,3	1,1	0,1	0,0	-1,4	1,1	2,3	0,6
Канада	2,6	4,9	4,2	0,0	0,0	-0,3	4,2	0,3	-1,6	4,9
Китай	-2,4	0,7	-0,5	-1,0	-0,1	0,0	-0,4	-1,0	-1,9	1,7
Кіпр	1130	52,9	901,4	34,8	25,3	4,8	876,1	30,0	228,6	18,0
Латвія	20,0	-1,2	26,0	-0,5	6,8	0,0	19,2	-0,5	-6,0	-0,7
Литва	23,0	4,3	22,4	1,8	13,0	0,0	9,5	1,8	0,6	2,5
Ліберія	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Ліван	3,2	-1,0	3,2	-1,0	0,1	-1,0	3,0	0,0	0,0	0,0
Ліхтенштейн	15,0	7,9	8,8	7,9	0,0	5,8	8,8	2,1	6,2	-0,1
Люксембург	284,5	2,2	280,6	-2,2	196,2	0,4	84,4	-2,5	3,9	4,3

Продовження Додатку А

Продовження таблиці 1А

1	2		3		4		5		6	
Мальта	29,9	2,6	10,6	-1,4	1,4	0,0	9,2	-1,4	19,3	4,0
Маршаллові Острови	8,3	-3,2	8,3	-3,2	0,2	0,0	8,2	-3,2	0,0	0,0
Монако	0,2	0,6	0,2	0,6	0,0	0,0	0,2	0,6	0,0	0,0
Нідерланди	1117,6	-5,9	1094,6	67,7	292,8	128,5	801,7	-60,8	23,1	-73,5
Німеччина	-60,1	-31,2	-93,7	-24,5	4,8	-1,6	-98,4	-23,0	33,5	-6,7
Норвегія	1,5	0,4	1,1	0,4	0,1	0,0	1,1	0,4	0,4	0,0
ОАЕ	45,5	-0,3	41,7	3,0	0,4	0,0	41,3	-3,0	3,8	2,7
Острів Мен	-3,0	0,1	-6,6	0,0	-6,4	0,0	-0,1	0,0	3,5	0,1
Панама	-9,2	0,0	-13,1	0,0	-11,9	0,0	-1,1	0,0	3,9	0,0
Північна Македонія	0,2	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,4
Польща	191,0	25,9	205	30,2	5,2	1,0	199,7	29,2	-13,9	-4,3
Португалія	0,7	-0,2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,2	-0,2
Республіка Корея	8,7	0,3	0,4	0,2	0,0	0,0	0,4	0,2	8,3	0,1
Республіка Молдова	5,2	0,0	5,4	0,0	2,9	0,0	2,5	0,0	-0,1	0,0
Румунія	5,3	-1,0	4,2	-0,9	0,4	-2,2	3,8	1,4	1,1	-0,1
Саудівська Аравія	-4,7	-19,5	-4,0	16,8	0,0	16,8	-4,0	0,0	-0,6	-36,4
Сейшельські Острови	-2,1	-2,3	-2,1	-2,3	-0,5	0,0	-1,6	-2,3	0,0	0,0
Сингапур	67	12,5	72,9	9,2	0,0	0,0	72,9	9,2	-5,9	3,3
Словенія	9,3	-0,3	5,5	-0,4	-0,6	0,0	6,1	-0,4	3,8	0,1
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	300	21,0	310,8	30,4	18,1	1,2	292,7	29,2	-10,7	-9,4
США	359,8	-56,6	299,6	65,4	13,7	0,8	285,9	64,5	60,2	-122
Туреччина	59,6	-0,8	39,8	-5,5	11,5	-0,1	28,4	-5,4	19,7	4,7
Угорщина	101,9	-71,6	93,2	26,3	4,5	0,1	88,7	26,1	8,6	-97,8
Франція	266,1	27,9	265,2	53,2	34,2	7,8	231,1	45,4	0,8	-28,2
Чехія	34,1	0,0	31,6	0,0	-3,1	0,0	34,7	0,0	2,5	0,0
Швейцарія	28,6	98,1	19,4	54,8	34,6	-0,1	-15,2	55,0	9,2	43,3
Швеція	26,5	20,3	15,3	23,1	0,7	0,0	14,6	23,1	11,2	-2,8
Японія	88,7	73,6	71,8	274,2	0,0	151,2	71,8	123	16,9	-200

Джерело: [28]

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Структура показників прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні за 2023-2024 рр. (млн. дол. США)

Показник	Код	30.12. 2022	Питома вага, %	30.12. 2023	Питома вага, %	30.09. 2024	Питома вага, %
Сільське, лісове та рибне господарство	A	1569,1	4,98	2077,2	6,26	2048,6	5,98
Промисловість	B+C +D+ E	13303,43	42,29	12710,52	38,34	12685,17	34,06
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	4605,2	14,64	4083,31	12,32	3798,7	11,09
Переробна промисловість	C	7193,1	22,86	7656,77	23,09	7429,2	21,7
Постачання електроенергії, газу, пари	D	1458,1	4,63	944,03	2,84	1426,9	4,16
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	E	47,03	0,14	26,41	0,08	30,37	0,08
Будівництво	F	461,4	1,46	367,27	1,11	419,2	1,22
Оптова та роздрібна торгівля	G	5348,4	17,01	6227,53	18,78	5971,9	17,44
Транспорт, складське господарство	H	1302,2	4,13	1482,12	4,47	1443,12	4,21
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	137,52	0,43	155,11	0,47	175,31	0,51
Інформація та телекомунікації	J	2627,1	8,35	3013,73	9,09	3273,1	9,56
Фінансова та страхова діяльність	K	3315,5	10,54	3732,71	11,26	4548,7	13,28
Операції з нерухомим майном	L	2145,8	6,82	2132,36	6,43	2231,61	6,51
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	782,2	2,48	824,46	2,48	993,8	2,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	463,52	1,47	423,85	1,28	439,48	1,28
Всього		31456,17	100	33146,86	100	34229,99	100

Джерело: складено автором на основі [28]

Додаток В

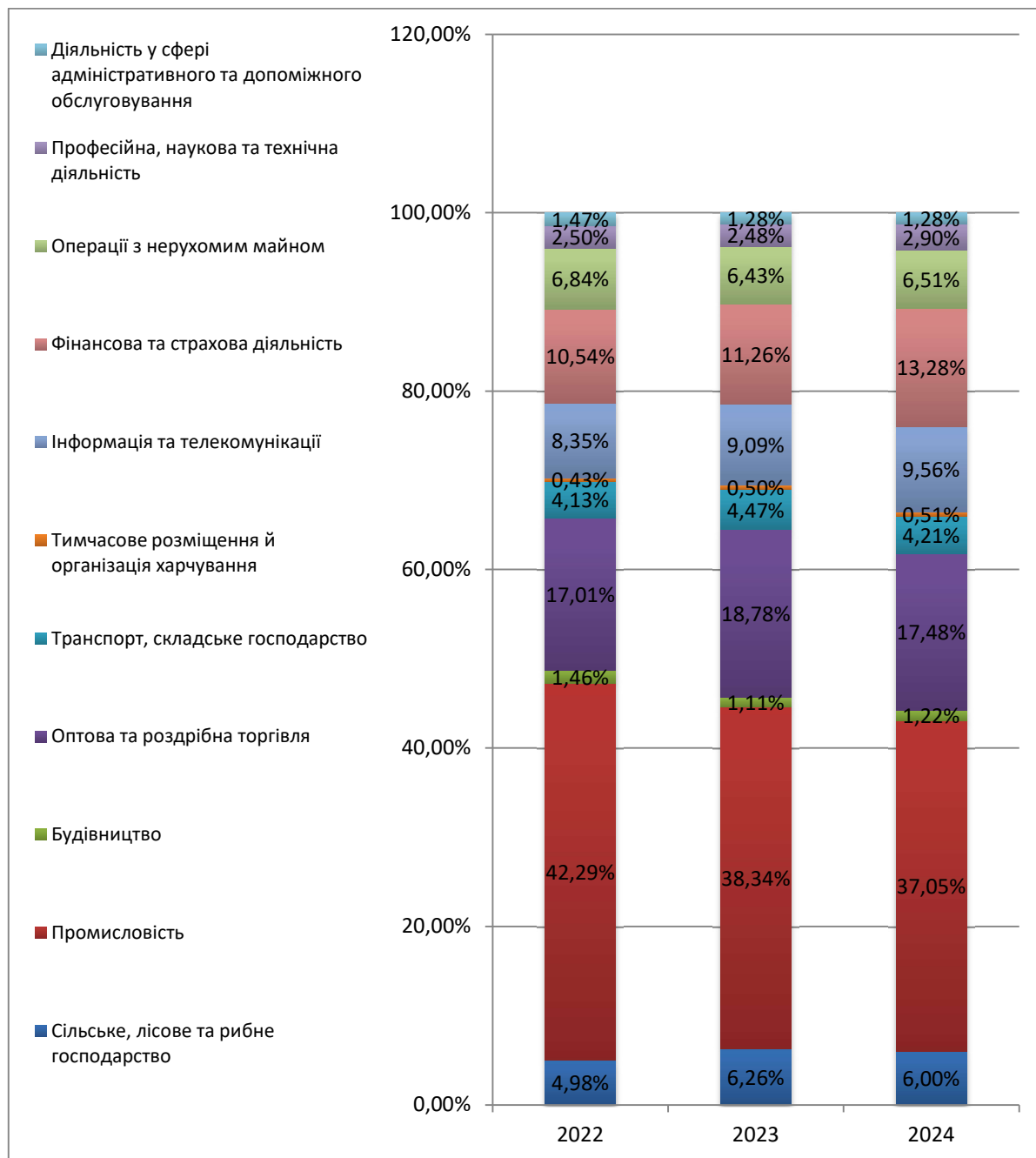

Рисунок В.1 – Структура показників прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні за 2023-2024 рр. (%)

Джерело: побудовано автором на основі [28]

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Дорошенко Дар'я Сергіївна

Назва: Державне регулювання іноземного інвестування національних економік в умовах глобалізації

Координатор: д.е.н., професор Мозговий О.М.

Підрозділ: кафедра міжнародних фінансів

Коефіцієнт подібності 1: 0.7

Коефіцієнт подібності 2: 0

Тривога: 0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

- ☐ виявлені в роботі запозичення є сумнівними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту;
- ☐ виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;
- ☐ виявлені в роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень. У зв'язку з чим, робота не допускається до захисту.

Обґрунтування:

.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

Дата

Підпис Наукового керівника

Огляд зарубіжної літератури

1. L. Alfaro. Foreign Direct Investment and Growth: does the sector matter.

Although it may seem natural to argue that foreign direct investment (FDI) can convey great advantages to host countries, this paper shows that the benefits of FDI vary greatly across sectors by examining the effect of foreign direct investment on growth in the primary, manufacturing, and services sectors. An empirical analysis using cross-country data for the period 1981-1999 suggests that total FDI exerts an ambiguous effect on growth. Foreign direct investments in the primary sector, however, tend to have a negative effect on growth, while investment in manufacturing a positive one. Evidence from the service sector is ambiguous.

2. A. Saurav, R. Kuo. The Voice of Foreign Direct Investment Foreign Investor Policy Preferences and Experiences in Developing Countries

This paper provides insights to inform government efforts to attract and retain foreign direct investment, by analyzing the results of a survey of more than 2,400 affiliates of multinational enterprises across 10 middle-income countries. The paper explores corporate perspectives and decision-making on countries' legal and regulatory environments, political risk, and investment promotion activities. The survey finds that a business-friendly policy environment is critical to multinational enterprises' investment decisions, confirming the importance of removing regulatory barriers to foreign direct investment (particularly approval processes), lowering political risks, and having investment promotion agencies. The survey results also show that investors are heterogeneous, with affiliates' sectors, trading behaviors, sizes, ages, source countries, and foreign ownership levels affecting their perceptions of and sensitivity to various policy factors. Thus, policy makers should tailor their policy efforts to the needs of priority investor segments. Notably, the analysis consistently finds variation based on the extent to which affiliates import their inputs, suggesting that this relatively understudied topic deserves increased research and policy attention.

3. G. Vuksic. Developing countries in competition for foreign investment

This study analyzes the competition for foreign direct investment (FDI) among countries at different stages of development. It is assumed that domestic companies in a more-developed country use more capital in production and that wages in a less-developed country are lower. Countries can compete for FDI by increasing the supply of public inputs in the economy, in addition to (or instead of) offering subsidies or tax reliefs to foreign investors. The results reveal that if governments of competing countries are not allowed to discriminate between domestic and foreign firms, there may be situations in which a less-developed economy will attract FDI depending on the labor cost differential and the responsiveness of foreign investor's and domestic companies' output to changes in the supply of public inputs. If tax discrimination between domestic and foreign firms is permitted,

both countries will optimally raise the supply of public inputs, but the more-developed country will always win the foreign investment despite higher labor costs. Thus, governments of less-developed countries may have an incentive to work on an international agreement to disallow tax discrimination.

4. E. Mahembe, NM Odhiambo. Foreign direct investment and economic growth: a theoretical framework

The relationship between FDI and economic growth has attracted considerable attention over the years. Despite the important role played by FDI in economic growth, a number of policy-makers have not fully understood the theoretical linkage between FDI and economic growth. The aim of this paper, therefore, is to review the theoretical literature on the relationship between FDI and economic growth in a stylized fashion. The theoretical literature reviewed in this study show that FDI is a key contributor to the economic growth of the host country. FDI affects economic growth through two broad channels: (i) FDI can encourage the adoption of new technologies in the production process through technological spillovers; and (ii) FDI may stimulate knowledge transfers, both in terms of labour training and skill acquisition, and also by introducing alternative management practices and better organisational arrangements.

5. J. De Gregorio. The role of foreign direct investment and natural resources in economic development

This paper analyzes the role of FDI on economic growth, and discusses whether, based on these results, there is some rationale for special policies that discriminate in favor of particular sectors to attract FDI and to promote growth. At a sectoral level, this paper also discusses the role of natural resources on economic growth. The view that having natural resources is bad for growth and welfare is questioned.

6. Z. Drabek, W. Payne. The Impact of Transparency on Foreign Direct Investment

Non-transparency is a term given in this paper to a set of government policies that increase the risk and uncertainty faced by economic actors (foreign investors). The higher in risk and uncertainty stem from the presence of bribery and corruption, unstable economic policies, weak and poorly enforced property rights, and inefficient government institutions. Our empirical analysis shows that the degree of non-transparency is an important factor in a country's attractiveness to foreign investors. High levels of non-transparency can greatly retard the amount of foreign investment that a country might otherwise expect. The simulation exercise presented in the statistical part of this paper reveals that on average a country could expect 40 percent increase in FDI from a one point increase in their transparency ranking. *Pari passu*, non-transparent policies translate into lower levels of FDI and hence lower levels of welfare and efficiency in the host country's economy. A nation that takes steps to increase the degree of transparency in its policies and institutions could expect significant increases in the level of foreign investment into their country. This increased investment translates into more resources, which in turn increase social welfare and economic efficiency.

7. E. Emako, S. Nuru, M. Menza. The effect of foreign direct investment on economic growth in developing countries

The article considers analysing the effect of sector-specific foreign direct investment (FDI) (the primary, secondary, and tertiary sectors) on economic growth in 19 developing countries over the period 2005–2018. Variables such as human capital, domestic investment, financial development, openness of the economy, labour force, and arable land were included as control variables. A robust two-step system generalised method of moments (GMM) was utilised for the analysis of the data. The study found that FDI's growth effect is indeed influenced by its sectoral composition in developing countries. The finding reveals that FDI in manufacturing has a positive and statistically significant influence on economic growth, whereas FDI in the tertiary sector has a statistically significant negative effect on economic growth, but FDI in the primary sector has a negative but negligible effect on economic growth. Lastly, it can be concluded from the above results that the more manufacturing FDI that countries attract, the greater their economic growth will be. In light of this, the countries should provide special incentives like tariff reductions, tax holidays, and cheap-rented land supplies in order to attract more manufacturing sector FDI.

8. H. Beladi, C. Chao. The choice of licensing versus direct foreign investment in developing countries

For developing, technology-receiving countries, direct foreign investment is always better than licensing in the short run with sectoral immobility of capital. In the long run with perfect mobility of capital between sectors, the welfare rankings of the two scenarios are dependent upon the amount of domestic capital. The likely case is that the developing country would have a smaller amount of domestic capital than foreign investors, and hence licensing could yield higher national welfare.

9. T. Thi-Huyen Dinh, D. Hong Vo, A. The Vo, T. Cong Nguyen. Foreign Direct Investment and Economic Growth in the Short Run and Long Run: Empirical Evidence from Developing Countries

A contribution of foreign direct investment to economic growth is possibly one of the widely examined topics in academic research in the last five decades. However, few studies have examined both the short run and long run impacts of this effect concurrently for developing and emerging markets, in particular during the period of economic turmoil that includes the global financial crisis. As such, this paper examines and provides additional and relevant quantitative evidence on the impact of foreign direct investment (FDI) on economic growth, both in the short run and the long run in developing countries of the lower-middle-income group in 2000–2014. Various econometric methods are employed such as the panel-based unit root test, Johansen cointegration test, Vector Error Correction Model (VECM), and Fully Modified OLS (FMOLS) to ensure the robustness of the findings. The results of this study show that FDI helps stimulate economic growth in the long run, although it has a negative impact in the short run for the countries in this study. Other macroeconomic

factors also play an important role in explaining economic growth in these countries. Money supply has a positive effect on growth in the short run while total credit for private sector has a negative effect. In addition, long-run economic growth is driven by money supply, human capital, total domestic investment, and domestic credit for the private sector. Based on these results, recommendations for the governments of these countries have been developed..

10. A.S. Hornstein. Economic growth and foreign direct investment in Asia: When investors imperfectly fulfil approved investment plans

Foreign direct investment (FDI) may represent an expansion in the domestic capital supply, which could thus increase GDP growth through the investment and consumption sectors and generate productivity increases. We examine this hypothesis by looking earlier in the investment process and use little-known data on FDI approvals from ten Asian countries that have routinely required advance approval of FDI and have also disclosed this data. We show that the approved FDI predicts actual FDI inflows, and that on average more FDI is approved than realized. The approved FDI is used to create an FDI commitment ratio and gap, which are thus absolute and relative measures of how FDI pledges are fulfilled. We then examine how the host economy is affected by the FDI commitment ratio and gap using an Arellano-Bond dynamic panel estimator to examine an unbalanced dataset spanning 1967–2022. We find GDP growth forecasts are significantly affected by both FDI measures. However, actual GDP growth is affected negatively by the FDI gap, with the effects strongest at the 3-year horizon. Thus, we show that FDI initially displaces domestic capital before expanding the domestic capital supply..

ANNOTATION

Doroshenko D.S. State regulation of foreign investment in national economies in the context of globalization

Qualifying bachelor's thesis in specialty 051 "Economy", 2025

This bachelor's thesis explores the phenomenon of state regulation of foreign investment in national economies, recognizing its increasing significance amidst intensifying globalization. The study acknowledges the pivotal role of foreign direct investment (FDI) as a catalyst for economic growth, technological transfer, and integration into the global economic system.

The thesis examines the theoretical foundations of foreign investment and its regulation, analyzes the economic and social factors influencing investment flows, and investigates the mechanisms and instruments of state regulation. It further analyzes current trends in foreign investment, regional peculiarities of regulatory frameworks, and the socio-economic effects of foreign capital inflows. Special attention is given to the experience of various countries in attracting and managing foreign investment, highlighting its impact on national development. The study applies a multidisciplinary methodology, including analytical, comparative, statistical, and forecasting tools, to assess the dynamics of foreign investment and the effectiveness of state regulatory policies.

The findings underscore the dual nature of state regulation, which generates both benefits—such as stimulating economic diversification and fostering competitiveness—and drawbacks, including potential bureaucratic barriers and risks of dependence. This research contributes to the understanding of state regulation of foreign investment as a multifaceted socio-economic process with global significance, offering insights for improving national investment policies.

Key words: foreign investment; state regulation; investment policy; globalization; institutional environment.